

การสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้อง: กรณีศึกษาข้อมูลชุด Mister O ภาษาไทย*

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง และศิริพร ภักดีมาสุข

คณะอักษรศาสตร์และหน่วยปฏิบัติการวิจัยไทยวิทรรศน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การสนทนาแบบเน้นภารกิจหรือก็คือการสนทนาที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้ร่วมสนทนาช่วยกันทำภารกิจบางอย่าง เป็นการปฏิสัมพันธ์แบบหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าผู้พูดจากต่างภาษาใช้กลวิธีแตกต่างกัน ในการสนทนาชนิดนี้ บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยและปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ศึกษามาจากฐานข้อมูลชุด Mister O ภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วยบทสนทนาจำนวน 10 บท แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สนทนาวิเคราะห์และวัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าคุณสนทนาชาวไทยใช้กลวิธีการเสนอความคิดเห็นแบบตรงและแบบที่คำนึงถึงผู้ฟังเกือบจะเท่าๆ กัน นอกจากนี้กลวิธีที่เป็นลักษณะเด่น ได้แก่ กลวิธีกล่าวซ้ำคุณสนทนาและกลวิธีร่วมกันต่อเส้นเรื่อง ส่วนปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่พบก็คือมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันและแนวคิดเรื่อง “สนุก” ผู้วิจัยพบว่าแม้ผู้พูดชาวไทยจะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย แต่ก็ได้ละเลยความรู้สึกของผู้ที่ตนกำลังปฏิสัมพันธ์ด้วย ทำให้การสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยเป็นไปในลักษณะสอดประสานกันมากกว่าแข่งขันเสนอความคิดเห็น

คำสำคัญ การสนทนาในภาษาไทย การสนทนาแบบเน้นภารกิจ ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม วัจนปฏิบัติศาสตร์ แนวปลดปล่อย สนทนาวิเคราะห์

* บทความวิจัยเรื่องนี้เป็นโครงการหนึ่งในชุดโครงการวิจัยเนื่องในโอกาส 100 ปี ภาษาไทย ภาษาไทย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ขอขอบพระคุณโครงการ Empirical and Theoretical Studies on Culture, Interaction, and Language in Asia ซึ่งดำเนินการโดย Professor Sachiko Ide และ Professor Yoko Fujii ที่ทำให้เกิดฐานข้อมูลชุด Mister O ภาษาไทย ขอขอบพระคุณนักวิชาการในกลุ่ม Mister O Corpus Workshop อาทิ Professor Yasuhiro Katagiri รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงธรรม อินทจักร ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทย และขอขอบคุณนางสาวสุจิตรา ศิริพาณิชย์ และนางสาวนริศรา หาสนาม นิสิตในหลักสูตรศึกษบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ผู้ช่วยวิจัยในโครงการนี้

Task-Based Conversation in Thai and Related Socio-Cultural Factors: A Case Study of the Thai Mister O Corpus

Natthaporn Panpothong and Siriporn Phakdeephassook

Faculty of Arts and Thaiwithat Research Unit for Thai Language, Literature and Folklore,
Chulalongkorn University

Abstract

Task-based interaction or a conversation that occurs when participants are cooperating to accomplish a task has attracted recent scholarly interest. Previous studies suggest that speakers of different languages prefer different strategies in this type of conversational exchange. This paper aims to investigate task-based interaction in Thai and examine the related socio-cultural factors using Conversation Analysis and Emancipatory Pragmatics as analytical frameworks. We selected ten Thai transcriptions from the “Mister O Corpus,” and the data analysis revealed that the participants preferred both direct strategies and hearer-oriented strategies for proposing ideas. In addition, strategies that were repeatedly adopted include the device of other-repetition and co-constructing a storyline. The socio-cultural factors related to the interactional style include interdependent construal of the self and the concept of *sanuk*. Although the participants were very concerned about task completion, they did not ignore the feelings of the other party, with attempts to manage rapport throughout the interaction. These findings suggest that task-based conversation in Thai is of a duet rather than a duel interactional nature.

Keywords: Thai interaction, Task-based conversation, Socio-cultural factors, Emancipatory Pragmatics, Conversation Analysis

1. บทนำ

การสนทนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เราแลกเปลี่ยนข้อมูล สร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งทำภารกิจหลายอย่างสำเร็จลุล่วงด้วยการสนทนา (Goffman, 1956, 1967; Tannen, 1990) บทสนทนาจึงเป็นข้อมูลที่นักวิชาการหลายสาขาสนใจ ศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักสนทนาวิเคราะห์ นักวจนปฏิบัติศาสตร์ นักภาษาศาสตร์สังคม เชิงปฏิสัมพันธ์ นักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา นอกจากนี้ศึกษาการสนทนาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การสนทนาเชิงสถาบัน และการสนทนาผ่านคอมพิวเตอร์แล้ว นักสนทนาวิเคราะห์ยังสนใจการ ปฏิสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งคือ การสนทนาแบบเน้นภารกิจ (task-based conversation/task-oriented interaction)

การสนทนาแบบเน้นภารกิจคือการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้ร่วมสนทนาช่วยกันทำ ภารกิจบางอย่างให้สำเร็จ จากมุมมองด้านวจนปฏิบัติศาสตร์และปฏิสัมพันธ์วิเคราะห์ สิ่งที่ที่น่าสนใจ ก็คือผู้ร่วมสนทนาเลือกกลวิธีใดในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุภารกิจนั้น ๆ ในระหว่างการสนทนาแบบ

เน้นภารกิจ มีกลวิธีทางภาษาที่ชวนให้ศึกษาวิเคราะห์เกิดขึ้นหลายชุด เช่น การเสนอความเห็น การต่อรอง การสร้างความเห็นพ้อง และกลวิธีทางภาษาชุดอื่น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะภารกิจที่ร่วมกันทำ ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าการสนทนาแบบเน้นภารกิจจากต่างภาษาหรือต่างวัฒนธรรมมีลีลาการปฏิสัมพันธ์ (interactional style) และการใช้กลวิธีทางภาษาแตกต่างกัน เช่น Fujii and Kim (2007) พบว่า คู่สนทนาชาวอเมริกันมักใช้กลวิธีแบบตรงไปตรงมาในการเสนอและต่อรองความเห็น ในขณะที่ชาวญี่ปุ่นมักจะขอความเห็นพ้องจากคู่สนทนาเป็นระยะ ๆ เมื่อเสนอความคิดเห็น ส่วนคู่สนทนาชาวเกาหลีใช้กลวิธีใกล้เคียงกับคู่สนทนาชาวญี่ปุ่น Fujii and Kim สรุปไว้ว่า สิ่งที่อยู่เบื้องหลังการปฏิสัมพันธ์ที่คล้ายคลึงกันของชาวญี่ปุ่นและชาวเกาหลีคือปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มาจากวิถีเกษตรกรรม พุทธศาสนา และลัทธิขงจื้อ งานวิจัยที่ผ่านมานอกจากจะทำให้เราเข้าใจวิธีการปฏิสัมพันธ์ในภาษาต่าง ๆ แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมหรือปัจจัยที่มีผลต่อวิถีเช่นนั้นด้วย

งานวิจัยที่ศึกษาการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยยังมีไม่มากนัก ที่ผ่านมามีงานวิจัยของวิภา วุฒิจำนงค์ (2558) ที่ศึกษาการกล่าวซ้ำคู่สนทนา (other-repetition) และงานวิจัยของนริศรา หาสนาม (2558) ที่ศึกษาถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง (backchannels) งานวิจัยทั้งสองเรื่องเป็นการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลการสนทนาในชีวิตประจำวันกับการสนทนาแบบเน้นภารกิจ นอกจากนี้ ยังมีงานของผู้วิจัยที่ศึกษาการพูดเล่นและการหยอกล้อคู่สนทนาในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง และศิริพร ภักดีผาสุข, 2560) เท่าที่ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม ยังไม่พบว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะหรือภาพรวมของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยมาก่อน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าคู่สนทนาชาวไทยมีวิธีการปฏิสัมพันธ์อย่างไรหรือเลือกใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างในการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อร่วมกันทำภารกิจให้สำเร็จ บทความเรื่องนี้มีมุ่งศึกษาการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1. วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผู้ร่วมสนทนาชาวไทยใช้ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ และ 2. ศึกษาปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิธีการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาชาวไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากฐานข้อมูล Mister O ภาษาไทย (ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลในหัวข้อที่ 2)

แม้งานวิจัยเรื่องนี้จะไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural pragmatics) แต่ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยบางประเด็นที่เทียบเคียงกันได้ไปเปรียบเทียบกับผลการวิจัยจากการศึกษาข้อมูลชุด Mister O ในภาษาอื่นๆ ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน (Fujii, 2012) ภาษาอารบิกแบบลิเบีย (Mayouf & Katagiri, 2009, 2011) และภาษาเกาหลี (Kim, 2013, 2014) ทั้งนี้เนื่องจากการเปรียบเทียบกับข้อมูลประเภทเดียวกันในภาษาอื่นจะทำให้เห็นลักษณะของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยชัดเจนมากขึ้น

2. ข้อมูลและกรอบการวิเคราะห์

2.1 ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้มาจากฐานข้อมูล Mister O ภาษาไทย ชุดการสนทนาแบบเน้นภารกิจ¹ ข้อมูลประกอบด้วยบทสนทนา จำนวน 10 บท ความยาวทั้งสิ้น 63.96 นาที บทสนทนาแต่ละบทมีความยาวเฉลี่ย 7.2 นาที คู่สนทนาเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรีเพศหญิง แต่ละคู่เป็นเพื่อนกัน ภารกิจที่คู่สนทนาได้รับมอบหมายคือให้เรียงภาพการ์ตูนจำนวน 15 ภาพเป็นเรื่องราว คำสั่งระบุว่า 1. ให้เรียงรูปภาพการ์ตูนที่ได้รับเป็นเรื่องราวที่มีสัมพันธ์ภาพและสมเหตุสมผล 2. ใช้เวลานานเท่าใดก็ได้ และ 3. ไม่มีคำตอบหรือเนื้อเรื่องที่ต้องกำหนดไว้ก่อน ในรูปภาพชุดนี้มีตัวการ์ตูน 3 ตัว ได้แก่ ตัวการ์ตูน Mister O ตัวการ์ตูนตัวใหญ่ และตัวการ์ตูนตัวเล็ก แม้จะไม่มีเนื้อเรื่องกำหนดไว้ตายตัวแต่มีเส้นเรื่องหลักก็คือ ตัวการ์ตูน Mister O พยายามจะข้ามหน้าผาโดยอาศัยความช่วยเหลือจากตัวการ์ตูนอีกสองตัว สถานที่เก็บข้อมูลเป็นห้องที่มีเฉพาะคู่สนทนาและกล้องที่วางห่างออกไปที่มุมห้อง ผู้วิจัยมีได้อยู่ในห้องขณะที่มีการสนทนา แต่สังเกตการณ์ผ่านกล้องจากอีกห้องหนึ่ง การสนทนาที่เกิดขึ้นถูกบันทึกไว้เป็นวีดิทัศน์

รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับฐานข้อมูล Mister O คือ ฐานข้อมูลข้ามวัฒนธรรมชุดนี้ประกอบด้วยข้อมูลการสนทนาภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ภาษาเกาหลี ภาษาอารบิกแบบลิเบีย ภาษาไทย และภาษาจีน การเก็บข้อมูลแต่ละภาษากำหนดเงื่อนไขเหมือนกันทั้งหมดเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาศึกษาตามแนววิจัยปฏิบัติศาสตร์ข้ามวัฒนธรรมได้²

2.2 กรอบการวิเคราะห์

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้แนวคิดสนทนาวิเคราะห์ (Sacks, Schegloff, & Jefferson, 1974) วัจนปฏิบัติศาสตร์ และวัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics เรียกโดยย่อว่า EP) (Hanks, Ide, & Katagiri, 2009) การวิเคราะห์มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์จำนวนผลัดและความยาวเฉลี่ยของผลัดโดยใช้แนวคิดสนทนาวิเคราะห์ ทั้งนี้การวิเคราะห์จำนวนและความยาวเฉลี่ยของผลัดจะทำให้ทราบลีลาการปฏิสัมพันธ์ของคู่สนทนาชาวไทยในเบื้องต้น

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่คู่สนทนาใช้ในการร่วมกันทำภารกิจโดยใช้แนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์

ผู้วิจัยวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา 2 กลุ่ม ได้แก่ กลวิธีเสนอความเห็นและกลวิธีร่วมกันเรียบเรียงเรื่องตามกรอบการวิเคราะห์ที่ Fujii (2012) เสนอไว้ แต่ไม่ได้วิเคราะห์กลวิธีย่อยตามกรอบดังกล่าว

¹ ฐานข้อมูล Mister O แต่ละภาษาประกอบด้วยข้อมูล 3 ชุด ได้แก่ การสนทนาแบบเน้นภารกิจ การสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการเล่าเรื่อง ข้อมูลชุดการสนทนาแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน (นิสิตกับนิสิต/คู่สนทนาเป็นเพื่อนกัน) และกรณีคู่สนทนาที่มีสถานภาพต่างกัน (อาจารย์กับนิสิต)

² การจัดทำฐานข้อมูลภาษาไทยดำเนินการโดยศาสตราจารย์ซาซึโกะ อิเดะ และคณะ โดยได้รับความร่วมมือจากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร.ทรงธรรม อินทจักร สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ทั้งหมด³ เนื่องด้วยกรอบของ Fujii กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ภาษาญี่ปุ่นเป็นหลัก แต่อาจไม่เหมาะกับการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทย ตัวอย่างเช่น Fujii เสนอให้วิเคราะห์รูปประโยคบอกเล่าเพื่อถาม (declarative questions) และการกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกัน (overlapping repetition) ซึ่งเป็นกลวิธีสำคัญในภาษาญี่ปุ่น แต่จากการวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า คู่สนทนาชาวไทยไม่ใช้กลวิธีเหล่านี้ ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาข้อมูลเป็นสำคัญ (data-driven approach) เพื่อให้เห็นลักษณะของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย

ขั้นที่ 3 ศึกษาปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวิถีการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาชาวไทยตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics)

ทั้งนี้วัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อยเสนอให้นำมุมมองหรือปัจจัยทางวัฒนธรรมจากสังคมของตนมาเป็นแนวคิดในการอธิบายปรากฏการณ์ทางภาษา แทนที่จะใช้แนวคิดทฤษฎีที่มาจากนักวิชาการชาวตะวันตก Hanks, Ide, and Katagiri (2009) ให้เหตุผลไว้ว่า สมมติฐาน หลักการ และทฤษฎีที่เราใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางมาหลายทศวรรษล้วนสรุปมาจากวิถีการปฏิสัมพันธ์ในบริบทสังคมวัฒนธรรมตะวันตก แนวคิดแบบตะวันตกนี้เน้นความเป็นปัจเจกและความสมเหตุสมผลแบบตะวันตกที่แตกต่างไปจากมุมมองแบบตะวันออก วัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อยจึงสนับสนุนให้นักวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ศึกษาภาษาต่าง ๆ โดยเฉพาะภาษาตะวันออก “ปลดปล่อย” งานวิจัยของตนจากกระบวนทัศน์เดิมหรือทฤษฎีตะวันตกที่ใช้เป็นกรอบมาโดยตลอด และหันมาพิจารณาปัจจัยทางวัฒนธรรมจากสังคมของตนว่าสามารถนำมาเป็นแนวคิดในการพรรณนา/อธิบายข้อมูลได้เหมาะสมกว่าหรือไม่

ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะนำปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีนักวิชาการเสนอไว้ว่าส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของคนไทยมาพิจารณาว่าสอดคล้องกับวิถีการปฏิสัมพันธ์ที่พบในงานวิจัยนี้หรือไม่ สามารถนำมาอธิบายผลการศึกษากลวิธีทางภาษาในงานวิจัยนี้ได้มากน้อยเพียงใด

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2 หัวข้อ ได้แก่ งานวิจัยที่วิเคราะห์การสนทนาในภาษาไทย และงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลชุด Mister O ภาษาต่าง ๆ

เมื่อทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการสนทนาในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงแรกเป็นการศึกษาดัชนีปริจเฉทในบทสนทนาโดยใช้แนวคิดของ Schiffrin (1987) ตัวอย่างเช่น งานของวัชรพล บุพนิมิต (2539) รุจิรา สุวรรณน้อย (2541) ฯลฯ ในช่วงต่อมา มีงานวิจัยด้านสนทนาวิเคราะห์ (Conversation Analysis) ที่ศึกษาหัวข้อหลากหลายมากขึ้น อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นการศึกษากลไกการสนทนาชนิดต่าง ๆ เช่น การแสดงการเป็นผู้ฟัง (Wannarak, 1997; นริศรา หาสนาม, 2558) การครอบครองการสนทนา (นิยะดา รสิทวรรณ, 2544) กลไกการเปลี่ยนประเด็นในการสนทนา (นิตยาภรณ์ ธนสิทธิสุรโชติ, 2545) การกล่าวซ้ำคู่สนทนา (วิณา วุฒิจำนงค์, 2558) ฯลฯ ส่วนงานวิจัย

³ กรอบการวิเคราะห์ของ Fujii (2012) วิเคราะห์กลวิธีเสนอความเห็นโดยจำแนกเป็น 4 ชนิด ได้แก่ รูปประโยคบอกเล่า รูปประโยคบอกเล่าที่มีรูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง รูปประโยคบอกเล่าเพื่อถาม และรูปประโยคคำถาม และวิเคราะห์กลวิธีร่วมกันเรียงเรียงเรื่องโดยจำแนกเป็น 4 กลวิธีตามที่พบในข้อมูลภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ การกล่าวซ้ำคู่สนทนา การกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกัน การต่อประโยคของคู่สนทนา และการร่วมกันต่อเส้นเรื่อง

อีกกลุ่มหนึ่งเป็นการศึกษาโครงสร้าง และ/หรือลักษณะของการสนทนาประเภทต่าง ๆ เช่น การเปิด การสนทนาทางโทรศัพท์ (บุรียรัตน์ รอดทิพย์, 2544) การสนทนาในห้องสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (Panyametheekul & Herring, 2007; ชัชวดี ศรลัมภ์, 2547) โครงสร้างบทสนทนาของนักจัดรายการวิทยุ (ปริญญญา วงศ์ชติย์, 2555) โครงสร้างบทสนทนาของเจ้าหน้าที่รัฐกับชนกลุ่มชาติพันธุ์ (กรชนก นันทกนก, 2555) โครงสร้างบทสนทนาแจ้งเหตุฉุกเฉินของกองกำกับการศูนย์รวมข่าวฯ (191) (ทักษิณา วุฒิเจริญ, 2557) การสนทนายาระหว่างเพื่อนเพศเดียวกัน (โรจน์ศักดิ์ แสงแก้ว, 2557) ฯลฯ

แม้งานวิจัยที่ผ่านมาจะนำเสนอความรู้ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการสนทนาในภาษาไทยไว้หลายด้านแล้ว แต่หากเทียบกับการศึกษาวิจัยภาษาไทยในหัวข้ออื่น ๆ เช่น ระบบเสียง วากยสัมพันธ์ ก็อาจกล่าวได้ว่างานด้านสนทนาวิเคราะห์ยังมีอยู่น้อยกว่ามาก และยังมีประเด็นที่น่าศึกษาวิจัยอีกหลายหัวข้อ การสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยก็เป็นข้อมูลอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจวิเคราะห์

นอกจากงานวิจัยที่ศึกษาการสนทนาในภาษาไทยแล้ว ผู้วิจัยบทความงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลชุด Mister O ในภาษาต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากสามารถนำวิธีวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในงานวิจัยเรื่องนี้ และนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ภาษาไทย ซึ่งจะช่วยให้เห็นลักษณะการสนทนาในภาษาไทยเด่นชัดขึ้น

ข้อมูลชุด Mister O ภาษาญี่ปุ่นเป็นชุดที่มีผู้ศึกษาไว้มากที่สุด หัวข้อที่ศึกษามีหลากหลาย เช่น กลวิธีสร้างความเห็นพ้อง (consensus building) ในการสนทนา (Katagiri, 2007) การกล่าวขำคู่สนทนา (Machi, 2007) สติลาการปฏิสัมพันธ์ (interactional style) ของคู่สนทนาชาวญี่ปุ่นในการสนทนาแบบเน้นภารกิจกับแนวคิดเรื่องตัวตน (Fujii, 2012) การแสดงการเป็นผู้ฟัง (Kobayashi, 2013) การเปลี่ยนหัวเรื่อง (Kudo, 2013) ความสัมพันธ์ระหว่างการถามกับบทบาทของครูในการสนทนายาระหว่างครูกับนักเรียน (Ueno, 2013) ฯลฯ งานวิจัยทั้งหมดเป็นการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลภาษาญี่ปุ่นกับข้อมูลภาษาอังกฤษแบบอเมริกันเพื่อให้เห็นความแตกต่างและลักษณะเด่นของการสนทนาในภาษาญี่ปุ่น

ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงงานของ Fujii (2012) เนื่องจากเป็นการศึกษาที่ทำให้เห็นภาพรวมของลักษณะการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาญี่ปุ่น ผลการวิจัยสามารถนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทยได้ Fujii ศึกษาเปรียบเทียบการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแบบอเมริกันโดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิเคราะห์จำนวนและความยาวของผลัด รวมถึงความถี่ในการปรากฏของกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า ผู้พูดทั้งสองกลุ่มมีสติลาการสนทนาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นจะผลัดกันพูดเป็นผลัดสั้น ๆ มีการขอความเห็นพ้องจากคู่สนทนาเป็นระยะตลอดการสนทนา มีการกล่าวขำคู่สนทนาและการพูดซ้อนในความถี่สูง ลักษณะเช่นนี้ทำให้นักสนทนาวิเคราะห์เรียกการสนทนาในภาษาญี่ปุ่นว่า sync talk หรือก็คือการสนทนาที่มีลักษณะสอดประสานกันซึ่งเกิดจากการที่คู่สนทนาชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการสร้างความกลมเกลียวในการแสดงความคิดเห็น ผู้พูดชาวญี่ปุ่นใช้รูปประโยคคำถามมากกว่ารูปประโยคบอกเล่าอย่างชัดเจน ในขณะที่ผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกันจะครองผลัดนานกว่าหรือก็คือพูดเป็นผลัดยาว ๆ มีการกล่าวขำและการพูดซ้อนน้อย เมื่อเสนอความเห็นมักใช้รูปประโยคบอกเล่า

ในบางครั้งมีการใช้ถ้อยคำลดน้ำหนักความ ไม่พบการขอความเห็นพ้องในความถี่สูงเหมือนในภาษาญี่ปุ่น หลังจากวิเคราะห์กลวิธีภาษาแล้ว Fujii ได้อธิบายเชื่อมโยงลักษณะการสนทนาที่แตกต่างกันใน ภาษาทั้งสองกับแนวคิดเรื่องตัวตนของ Markus and Kitayama (1991) สรุปได้ว่าตรรกะประการหนึ่ง ซึ่งอยู่เบื้องหลังลีลาการสนทนาที่แตกต่างกันในภาษาทั้งสองคือมุมมองเรื่องตัวตน ชาวญี่ปุ่นมี มุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน (interdependent view of self) ส่วนชาวอเมริกันมีมุมมองตัวตนแบบ อิสระ (independent view of self) มุมมองเรื่องตัวตนนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงวิถี การปฏิสัมพันธ์ของคนจากต่างวัฒนธรรมด้วย

ข้อมูล Mister O อีกสองภาษาที่มีผู้ศึกษาไว้ ได้แก่ ข้อมูลภาษาอารบิกแบบลิเบียและ ข้อมูลภาษาเกาหลี Mayouf and Katagiri (2009, 2011) วิเคราะห์ข้อมูล Mister O ภาษาอารบิก แบบลิเบียจากข้อมูล 2 ชุด คือ ชุดการสนทนาแบบเน้นภารกิจที่คู่สนทนาเป็นเพื่อนนักศึกษาและ ชุดที่คู่สนทนาเป็นอาจารย์กับนักศึกษา เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลภาษาอารบิกกับข้อมูลภาษาญี่ปุ่นและ ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน พบความแตกต่างที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนคือ ในการสนทนาภาษาอารบิก จะพบ ความเงียบ (silence) เป็นระยะๆ คู่สนทนาชาวลิเบียต่างทำภารกิจ (เรียงรูปภาพ) เงียบ ๆ โดยไม่ ครอบคลุมอีกฝ่ายหนึ่ง Mayouf and Katagiri อธิบายลักษณะการสนทนาที่พบโดยเสนอหลักการที่ เรียกว่า silence as agreement principle กล่าวคือ ในวิถีการปฏิสัมพันธ์ของชาวลิเบีย ความเงียบ ถือเป็นการแสดงความเห็นด้วยซึ่งแตกต่างจากสิ่งที่พบในข้อมูลการสนทนาภาษาญี่ปุ่นที่คู่สนทนา ต่างขอความเห็นพ้องและตอบกลับอีกฝ่ายเป็นระยะ ๆ ส่วนในกรณีที่คู่สนทนาเป็นอาจารย์กับนักศึกษา กลวิธีทางภาษาที่ชาวลิเบียใช้แสดงให้เห็นสถานภาพที่แตกต่างกันและระยะห่างเชิงอำนาจอย่างชัดเจน กล่าวคือ อาจารย์จะครองผลัดมากกว่าและนานกว่านักศึกษาอย่างเห็นได้ชัด นักศึกษาจะแสดง ความเห็นเมื่ออาจารย์เปิดโอกาสให้เท่านั้นและมักจะใช้กลวิธีแบบอ้อม

Kim (2013, 2014) วิเคราะห์ข้อมูล Mister O ภาษาเกาหลีไว้ในงานวิจัย 2 เรื่อง งานวิจัย เรื่องแรก (Kim, 2013) เป็นการศึกษาการแสดงความเห็นแย้งในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ Kim พบว่า ในกรณีที่คู่สนทนาเป็นเพื่อนนักศึกษา ผู้พูดมักไม่แสดงความลึงเลที่จะกล่าวแย้งอย่าง ตรงไปตรงมา ลักษณะเช่นนี้พอสรุปได้ว่า ผู้พูดภาษาเกาหลีแสดงความเห็นแบบตรงไปตรงมามากกว่า ผู้พูดภาษาญี่ปุ่น ส่วนงานวิจัยเรื่องที่สอง (Kim, 2014) เป็นการศึกษาการลดคุณค่าตนเอง (self-deprecating) ที่คู่สนทนาชาวเกาหลีใช้ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ ผลการวิจัยแสดงว่า ผู้พูดภาษาเกาหลีใช้กลวิธีหลายอย่างที่เป็นการลดคุณค่าตนเองลง เช่น การใช้รูปภาษาแสดงการลดตน การแสดงความไม่แน่ใจ การกล่าวถึงจุดบกพร่องของตน ฯลฯ Kim อธิบายว่า ผู้พูดภาษาเกาหลีใช้ กลวิธีนี้ในระหว่างการสนทนาแบบเน้นภารกิจเพื่อสร้างความรู้สึก “เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” กับ คู่สนทนา

ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาบางส่วนจากงานวิจัยที่ทบทวนข้างต้น มาอธิบาย เปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์การสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย

4. ผลการวิจัย

4.1 จำนวนผลัดและความยาวเฉลี่ยของผลัด

ในการวิเคราะห์จำนวนผลัดและความยาวของผลัดการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า จำนวนผลัดโดยเฉลี่ยคือ 70.78 ผลัด ส่วนความยาวของผลัดโดยเฉลี่ยคือ 6.21 วินาที เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแบบอเมริกันใน Fujii (2012) และผลการวิเคราะห์ภาษาเกาหลี (จากต้นฉบับรายงานวิจัยของ Fujii) ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์จำนวนผลัดและความยาวของผลัด
 ในภาษาไทย ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน และภาษาเกาหลี

	ไทย	ญี่ปุ่น	อังกฤษแบบอเมริกัน	เกาหลี
จำนวนคู่	10	12	11	10
เวลาของบทสนทนาโดยเฉลี่ย (นาที)	7.2	7.03	7.29	6.5
จำนวนผลัดโดยเฉลี่ย	70.78	90	73	86
ความยาวของผลัดโดยเฉลี่ย (วินาที)	6.21	4.9	6.3	4.5

จะเห็นว่าเวลาโดยเฉลี่ยของบทสนทนาหรือเวลาที่คู่สนทนาใช้ในการทำภารกิจในแต่ละภาษาไม่แตกต่างกันนัก สิ่งที่ต่างกันอย่างชัดเจนกว่าคือจำนวนผลัดและความยาวของผลัดโดยเฉลี่ย เมื่อพิจารณาเรื่องจำนวนและความยาวของผลัด พบว่าลักษณะบทสนทนาในภาษาไทยใกล้เคียงกับบทสนทนาในภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน กล่าวคือ บทสนทนาในภาษาไทยมีจำนวนผลัดโดยเฉลี่ย 71 ผลัด และมีความยาวของผลัดเฉลี่ย 6.2 วินาที ส่วนบทสนทนาในภาษาอังกฤษแบบอเมริกันมีจำนวนผลัดโดยเฉลี่ย 73 ผลัด และมีความยาวของผลัดเฉลี่ย 6.3 วินาที หรือก็คือคู่สนทนาชาวไทยมิได้เปลี่ยนผลัดบ่อย ๆ เหมือนคู่สนทนาชาวญี่ปุ่นและชาวเกาหลี ลีลาการสนทนาเป็นแบบพูดเป็นผลัดยาว เช่นเดียวกับคู่สนทนาชาวอเมริกัน ซึ่งจัดเป็นลีลาแบบ a one-person-at-a-time style ต่างจากคู่สนทนาชาวญี่ปุ่นและชาวเกาหลีที่ผลัดกันพูดเป็นผลัดสั้น ๆ (ความยาวผลัดเฉลี่ย 4.9 วินาที) หรือที่ Fujii (2012) สรุปว่าเป็นลีลาแบบพึ่งพากัน (interdependent style)

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาข้างต้นเป็นเพียงลักษณะด้านหนึ่งเท่านั้น ก่อนที่จะสรุปว่าวิถีการปฏิสัมพันธ์แบบเน้นภารกิจในภาษาไทยเป็นอย่างไร เราคงต้องพิจารณาผลการวิเคราะห์อีกส่วนหนึ่งด้วย นั่นคือกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสนทนา

4.2 กลวิธีทางภาษาที่คู่สนทนาชาวไทยใช้ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ

คู่สนทนาจากทุกภาษาที่ร่วมโครงการฐานข้อมูลข้ามวัฒนธรรมชุด Mister O ได้รับการกิจเดียวกันคือ ให้เรียงภาพการ์ตูน 15 ภาพเป็นเรื่องราวที่มีสัมพันธ์ภาพและสมเหตุสมผล แต่แม้จะมีจุดหมายเดียวกัน งานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าคู่สนทนาจากต่างวัฒนธรรมอาจมี “วิถีการ

ปฏิสัมพันธ์” ต่างกันเพื่อไปสู่จุดหมายนั้น (Fujii, 2012; Katagiri, 2007; Kim, 2013, 2014; Mayouf & Katagiri, 2009, 2011) ผลการศึกษาข้อมูล Mister O ภาษาไทย พบว่ากลวิธีทางภาษาที่คู่สนทนาชาวไทยใช้ในการปฏิสัมพันธ์เพื่อร่วมมือกันกระทำภารกิจมีดังนี้

4.2.1 กลวิธีเสนอความคิดเห็น

การเสนอความคิดเห็นในงานวิจัยนี้หมายรวมทั้งการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียงรูปภาพหรือเรียบเรียงเรื่อง การแสดงความเห็นพ้อง และการแสดงความเห็นแย้งต่อคู่สนทนา

ผู้วิจัยใช้นิยามข้างต้นในการรวบรวมถ้อยคำที่ใช้เพื่อเสนอความคิดเห็นจากข้อมูลบทสนทนา หลังจากนั้นจึงจำแนกกลวิธีโดยใช้เกณฑ์ชนิดของประโยคและรูปภาพที่ทำให้ความอ่อนลง (mitigating expressions) ตามเกณฑ์ดังกล่าว สามารถจำแนกกลวิธีการเสนอความคิดเห็นของคู่สนทนาชาวไทยได้เป็น 2 กลวิธีใหญ่ ได้แก่

1. กลวิธีแบบตรง หมายถึง การที่ผู้พูดเสนอความคิดเห็นโดยตรงไปตรงมาโดยใช้รูปประโยคบอกเล่าที่ไม่มีรูปภาพเพื่อทำให้ความอ่อนลงหรือเพื่อลดพลังวจนกรรม

2. กลวิธีแบบคำนึงถึงผู้ฟัง หมายถึง การที่ผู้พูดเสนอความคิดเห็นโดยลดการบังคับผู้ฟังและเอื้อให้ผู้ฟังกล่าวแย้งได้ ได้แก่ การใช้รูปประโยคคำถามแบบให้ตอบรับ-ปฏิเสธเพื่อเอื้อให้ผู้ฟังตอบกลับว่าเห็นด้วยหรือไม่ หรือการใช้รูปภาพที่ทำให้ความอ่อนลง เช่น *ยังไม่แน่ใจว่า...* (แสดงความลังเล ไม่แน่ใจเกี่ยวกับสิ่งที่เสนอ) *เราแอบคิดว่า...* (แสดงว่าเป็นความคิดเห็นของผู้พูดเท่านั้น ไม่ใช่ข้อเท็จจริง) ทั้งนี้การถามความเห็นคู่สนทนาและการใช้รูปภาพที่ทำให้ความอ่อนลงเป็นการลดการบังคับผู้ฟังให้เห็นคล้อยตามและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังกล่าวแย้ง

ลักษณะของกลวิธีแสดงความคิดเห็นทั้งสองแบบมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 กลวิธีเสนอความคิดเห็นแบบตรง

ผู้วิจัยพบว่า คู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีเสนอความคิดเห็นแบบตรง 255 ครั้ง จากการเสนอความคิดเห็นทั้งสิ้น 494 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.6 ในการเสนอความเห็นแบบตรงไปตรงมานี้ ผู้พูดมิได้แสดงความลังเลหรือไม่แน่ใจในการเสนอความเห็นของตน มิได้ใช้รูปภาพเพื่อลดพลังวจนกรรมหรือทำให้ความคิดเห็นที่เสนออ่อนลง จึงเท่ากับเปิดโอกาสให้คู่สนทนาแย้งได้น้อยกว่ากลวิธีอื่น ลองพิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 จากคู่ T08

1	A:	อ้อ อันนี้ก็เดิน เดินมาเจอริมหน้าผา แล้วก็นั่งคิดว่าข้ามไม่ได้
2	B:	หรือ เจอแล้วก็คิด แล้วก็เดินกลับไป
3	A:	เจอไอนี้
4	B:	กลับไปแล้วเจอไอนี้

ในตัวอย่างที่ 1 นี้ คู่สนทนาช่วยกันเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียงรูปภาพโดยใช้รูปประโยคบอกเล่า เริ่มจากในบรรทัดที่ 1 A เสนอว่าตัวการ์ตูน *เดินมาเจอริมหน้าผา แล้วก็นั่งคิดว่า*

ข้ามไม่ได้ ต่อมาในบรรทัดที่ 2 B เสนอความเห็นแย้งโดยขึ้นต้นว่า *หรือ* แล้วกล่าวความเห็นต่อว่า *เจอแล้วก็คิด แล้วก็เดินกลับไป* ในบรรทัดต่อมา A จึงเสนอความคิดต่อไปว่า *เจอไอ้นี้* หลังจากที่ตัวการ์ตูนเดินกลับไป

จะเห็นว่า ในบรรทัดที่ 1-3 ทั้ง A และ B ใช้รูปประโยคบอกเล่าในการเสนอความคิดของตน โดยไม่มีการใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงหรือแสดงความลังเลไม่แน่ใจ

ตัวอย่างที่ 2 จากคู่ T10

1	B:	มาเจออันนี้ (.) แล้วก็เลยเดินกลับ
2	A:	อ้าวเดินกลับ อะ ได้ ได้ ได้
3	B:	เอ้ยไม่เอา
4	A:	ไม่ดิ เออ ก็เจออันนี้แล้วก็เดินกลับ
5	B:	ก็เจออันนี้ก่อนดิ
6	A:	ก็ถูกแล้วอะ

ในตัวอย่างที่ 2 นี้ เริ่มจาก B เสนอความคิดเห็นโดยใช้รูปประโยคบอกเล่า *มาเจออันนี้ (.) แล้วก็เลยเดินกลับ* ในผลัดต่อมา A กล่าวซ้ำถ้อยคำของ B แล้วแสดงความเห็นพ้องว่า *อะ ได้ ได้ ได้* หลังจากนั้นทั้งสองเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าควรเรียงรูปภาพใดก่อน จึงแสดงความเห็นแย้งกัน จะเห็นว่า ถ้อยคำที่แย้งคู่สนทนา คือ *เอ้ยไม่เอา* *ไม่ดิ* *ก็เจออันนี้ก่อนดิ* ในบรรทัดที่ 2 3 และ 5 ก็เป็นการแย้งแบบตรงไปตรงมาโดยไม่มีการใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง

4.2.1.2 กลวิธีเสนอความเห็นแบบคำนึงถึงผู้ฟัง

แบ่งได้เป็น 2 กลวิธีย่อย ได้แก่ การใช้ประโยคคำถามแบบให้ตอบรับ-ปฏิเสธ และการใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง มีรายละเอียดดังนี้

การใช้รูปประโยคคำถามแบบให้ตอบรับ-ปฏิเสธ

Fujii (2012, p. 645) เสนอว่า การใช้รูปประโยคคำถามในการเสนอความคิดเห็นต่างกับการใช้รูปประโยคบอกเล่าตรงที่การใช้รูปประโยคคำถามเสมือนเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สนทนาตอบกลับว่าเห็นด้วยกับความคิดที่เสนอหรือไม่ นักวิจัยปฏิบัติการศาสตร์จึงจัดให้กลวิธีนี้เป็นกลวิธีแบบคำนึงถึงผู้ฟัง (hearer-oriented strategies)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเริ่มจากการแยกรูปประโยคคำถามที่ใช้สื่อเจตนาอื่น ไม่ใช่การเสนอความคิดเห็นออกไปก่อน เช่น *เรียงยัง ยังหรือ* *เพิ่งเรียงหรือ* (ผู้พูดถามเพื่อขอข้อมูลว่าผู้ฟังได้เรียงรูปภาพไปแล้วหรือยังไม่ได้เรียง ไม่เกี่ยวข้องกับการเสนอความเห็น) *พินัยกรรม* (ผู้พูดขอให้ผู้ฟังยกป้าย) ฯลฯ หลังจากนั้นจึงรวบรวมรูปประโยคคำถามแบบให้ตอบรับปฏิเสธที่ใช้เพื่อเสนอความคิดเห็น พบทั้งสิ้น 139 ครั้งจากการแสดงความคิดเห็นทั้งหมด 494 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28⁴

⁴ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยรวมรูปประโยคคำถามทั้งที่มีและไม่มีรูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง (mitigating expressions) ไว้ในกลุ่มเดียวกัน

รูปประโยคคำถามแบบให้ตอบรับ-ปฏิเสธที่ใช้เพื่อเสนอความคิดเห็นที่พบในข้อมูลมีหลากหลาย
ได้แก่

- แบบที่เป็นกลาง ไม่มีมูลบท⁵ ได้แก่ *ไหม (มัย มะ) หรือเปล่า (หรือปะ ปะ)*
- แบบที่มีมูลบท ผู้พูดสื่อว่าคาดหวังคำตอบรับ ได้แก่ *ใช่หรือเปล่า (ใช่หรือปะ ใช่ปะ) ใช่ไหม (ใช่มี๊ ใช่มะ)*

- แบบประโยคบอกเล่า+คำถามขนาดสั้น ได้แก่
... + *ดีไหม/ดีหรือเปล่า (ดีมี๊/ดีมะ/ดีปะ)*
... + *ได้ไหม/ได้หรือเปล่า (ได้มี๊/ได้มะ/ได้ปะ)*
... + *โอเคไหม/โอเคหรือเปล่า (โอเคมี๊/โอเคมะ/โอเคปะ)*
... + *เนอะ*

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการใช้รูปประโยคคำถามเพื่อเสนอความคิดเห็นของคู่สนทนาชาวไทย

ตัวอย่างที่ 3 จากคู่ TS12

- 1 B: ถ้า อันนี้สรุปคือมันคือหันออกด้านนี้รี
- 2 A: อ้อ เอ่อ อาจจะเป็นไปได้
- 3 B: **ใช่ป่าวคะ**
- 4 A: คือแบบกลิ้งมันมาถ่ายทางนี้**ใช่มี๊ยะ**
- 5 B: **ใช่ค่ะ**
- 6 A: ว่ามันร้องให้ ร้องให้ข้ามไม่ได้**ใช่มะ**

ในตัวอย่างนี้ คู่สนทนาต่างก็เสนอความคิดเห็นโดยใช้รูปประโยคคำถาม เริ่มจาก B ใช้รูปประโยคคำถาม *หรือ (รี)* ในบรรทัดที่ 1 และถามย้ำอีกครั้งด้วยคำถาม *ใช่หรือเปล่า (ใช่ป่าว)* ในบรรทัดที่ 3 ส่วน A ก็เสนอความคิดเห็นของตนโดยใช้รูปประโยคคำถาม *ใช่ไหม (ใช่มี๊ ใช่มะ)* ในบรรทัดที่ 4 และ 6

จะเห็นว่าเมื่อคู่สนทนาเสนอความคิดเห็นโดยใช้รูปประโยคคำถามแบบให้ตอบรับ-ปฏิเสธ อีกฝ่ายก็มักจะมีการตอบกลับว่าเห็นด้วยหรือไม่ ดังในบรรทัดที่ 2 A ตอบกลับความเห็นของ B ว่า *อ้อ เอ่อ อาจจะเป็นไปได้* ส่วน B ก็ตอบรับความคิดของ A ว่า *ใช่ค่ะ* ในบรรทัดที่ 5

ตัวอย่างที่ 4 จากคู่ TS14

- 1 B: ตีง:: อันนี้น่าจะเป็นภาพแรก **เนาะ**
- 2 A: อันนี้เหมือนมันต่อกันปะ แบบ (.) มาเจอกัน แล้วโอนี้ก็คุยกัน
อ้อ ฉันทจะข้ามไป

⁵ นววรรณ พันธุมธา (2549, น. 132-135) สรุปไว้ว่า คำถาม *ไหม* และ *หรือเปล่า* เป็นคำถามแบบที่เป็นกลาง ผู้ถามไม่ได้แสดงการคาดหวังว่าคำตอบจะเป็นการตอบรับหรือตอบปฏิเสธ ต่างจากคำถาม *ใช่ไหม* และ *ใช่หรือเปล่า* ที่สื่อว่า ผู้พูดแน่ใจเรื่องข้อมูลและต้องการให้ผู้ฟังตอบรับเป็นการยืนยัน

- 3 B: อ้อ อ้อ อ้อ นี่ อันนี้เหมือนมันเดินกลับมาก่อน
4 A: เอ้ย มันมีสามตัวนี้หว่าน ก **ใช่ปะ**
5 B: เออใช่ อย่างนี้ **ได้มัย** กีบ มันเดินมา ตอนแรกมันเฉยเฉย
หน้ามันบึ้งบึ้ง...

ในตัวอย่างที่ 4 คู่สนทนาเสนอความคิดเห็นโดยใช้รูปประโยคคำถามหลายแบบ ได้แก่ *ปะ* (หรือ *เปล่า*) *ใช่ปะ* (*ใช่หรือเปล่า*) *ได้มัย* (*ได้ไหม*) และใช้รูปประโยคบอกเล่า + *เนาะ* และจะเห็นว่า คู่สนทนา มีการตอบกลับความเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น *อ้อ อ้อ อ้อ* ในบรรทัดที่ 3 *เอ่อ ใช่* ในบรรทัดที่ 5

การตอบกลับความคิดเห็นของคู่สนทนาในตัวอย่างข้างต้นสอดคล้องกับข้อสังเกตของนักวิจัย-ปฏิบัติศาสตร์ที่ว่า การเสนอความคิดเห็นโดยใช้รูปประโยคคำถามเป็นกลวิธีที่เอื้อให้คู่สนทนาตอบกลับว่าเห็นด้วยกับความคิดที่เสนอหรือไม่ นอกจากตัวอย่างที่ 3 และ 4 แล้ว ตัวอย่างส่วนใหญ่จากข้อมูล Mister O ภาษาไทยก็เป็นไปตามข้อสรุปข้างต้น กล่าวคือ คู่สนทนามักมีการตอบกลับประโยคคำถามว่าเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ามียูบ้งที่คู่สนทนาชาวไทยเสนอความคิดเห็นโดยใช้รูปประโยคคำถามแต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายตอบกลับ เห็นได้จากการที่ผู้พูดกล่าวประเด็นอื่นต่อเนื่องทันทีโดยไม่รอให้คู่สนทนาตอบกลับและมีได้หันไปมองหน้าคู่สนทนา

การใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง

การใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง (mitigating expressions) ในงานวิจัยเรื่องนี้ นิยามตามแนวคิดเรื่อง conversational mitigation (Fraser, 1980) ว่า รูปภาษา/กลวิธีที่ผู้พูดใช้เพื่อลดพลังวจนกรรม⁶ ผู้วิจัยพบว่า คู่สนทนาชาวไทยใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง 100 ครั้ง จากการแสดงความคิดเห็นทั้งสิ้น 494 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.24 รูปภาษาที่พบจัดอยู่ในกลุ่มรูปภาษาที่ทำให้การกล่าวอ้างหรือข้อเสนออ่อนลง และกลุ่มรูปภาษาเพื่อการเลื่อนถ้อยคำ ได้แก่

น่าจะ อาจจะ คงจะ

สงสัย ไม่แน่ใจ ยังไม่แน่ใจว่า...

เราคิดว่า... เราแอบคิดว่า...

สมมุติ ลองสมมุติ

ดูเหมือน เหมือน เหมือนกับว่า ท่าทาง

แบบ แบบว่า แบบว่า...อะไรอย่างนี้ ประมาณว่า ...ประมาณนั้น

⁶ Fraser (1980) กล่าวถึงกลวิธีที่ทำให้ความอ่อนลงไว้หลายชนิด ได้แก่ 1. การใช้กลวิธีอ่อนในการแสดงวจนกรรม 2. การใช้กลวิธีสร้างระยะห่าง เช่น การใช้กรรมจากและการเลี่ยงบุรุษสรรพนาม I และ you เมื่อแสดงวจนกรรม การสั่ง การวิจารณ์ ฯลฯ 3. การบอกปิดความรับผิดชอบ/การออกตัว เช่น การใช้ถ้อยคำที่สื่อว่าความคิดของตนอาจผิดพลาด 4. การใช้รูปภาษาที่ทำให้การกล่าวอ้างอ่อนลง เช่น การใช้กริยา guess think suppose predict การใช้กริยาวิเศษณ์ possibly probably ฯลฯ 5. การกลบเลื่อนถ้อยคำ ซึ่งนิยามตาม Lakoff (1972) ว่าหมายรวมรูปภาษาที่ทำให้ถ้อยคำคลุมเครือมากขึ้น

ผู้พูดใช้รูปภาษาเหล่านี้เพื่อแสดงว่าตนเพียงแต่คาดคะเนหรือตนยังลังเล ไม่แน่ใจว่าความคิดที่เสนอจะถูกต้องหรือไม่ หรือเป็นความคิดของตนเพียงคนเดียวซึ่งอาจไม่ถูกต้อง ผู้อื่นอาจคิดต่างไปก็ได้ หรือขอให้ผู้ฟังลองพิจารณาว่าความคิดของตนเป็นไปได้หรือไม่ รูปภาษาเหล่านี้ช่วยให้ความคิดเห็นที่เสนอฟังดูอ่อนลง ซึ่งก็เท่ากับลดการบังคับผู้ฟัง เอื้อให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นต่างได้มากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5 จากคู่ TS04

- 1 B: หรือว่า มันหักก่อนแล้วมันค่อยกลับไปเอา แล้วอีกรอบนึง
รอบอีกรอบนึง
- 2 มันข้ามได้ คิมะ **ลองสมมุติ**ถ้าเราเปลี่ยนอันนี้มันเดินมาร้องให้
- 3 ตี๊ด แล้วมันก็
- 4 A: ร้องให้แล้วก็
- 5 B: **สมมุติว่า**อันนี้เลย สมมุตินะ สมมุติว่ามันหุบไม่ขึ้นมาปุ๊บ
- 6 A: แล้วก็หัก

ในตัวอย่างที่ 5 จะเห็นว่า B ขึ้นต้นด้วยคำว่า *หรือว่า* เพราะต้องการเสนอความคิดเห็นที่ต่างไปจากสิ่งที่คู่สนทนาเสนอในผลัดก่อนหน้า ในการเสนอความเห็นแย้ง B ใช้คำว่า *สมมุติ* หลายครั้งทั้งในผลัดแรกและผลัดที่ตามมา (ในบรรทัดที่ 2 และบรรทัดที่ 5) คำว่า *สมมุติ* ทำให้การเสนอความเห็นแย้งฟังดูอ่อนลงและเป็นการลดการบังคับผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้พูดขอให้คู่สนทนาลองพิจารณาความคิดเห็นที่เสนอก่อนว่าเป็นไปได้หรือไม่

ตัวอย่างที่ 6 จากคู่ TS12

- 1 A: อันนี้:: ไช้ตัวเดียวกันปะ
- 2 B: ไช้:: แต่ว่า (.) **เหมือนกับ**มันกระเด็นตัวเพื่อให้ไอเนี่ย (.)
สำหรับเรานะ คิดว่า
- 3 ลอยไปฝั่งนี้ เข้าใจปะ ตัวมันก็เหนียวอะไรเงี้ย

ในตัวอย่างที่ 6 B ต้องการเสนอความเห็นแย้ง A บางส่วน เห็นได้จากที่ B ขึ้นต้นผลัดว่า *ไช้:: แต่ว่า* หลังจากนั้น B ก็เสนอความเห็นแย้งโดยใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงหลายคำ *เหมือนกับ* *อะไรเงี้ย* เป็นการแสดงความแสดงความไม่แน่ใจ ส่วน *สำหรับเรานะ คิดว่า* แสดงว่าสิ่งที่ B เสนอเป็นเพียงความคิดของตนคนเดียวซึ่งอาจไม่ถูกต้องก็เป็นได้ รูปภาษาเหล่านี้ทำให้ความเห็นแย้งของ B ฟังดูอ่อนลงและเอื้อให้คู่สนทนาแย้งกลับมาได้

ตัวอย่างที่ 7 จากคู่ TS16

- 1 A: น่าจะมาไว้ตรงนี้
- 2 B: เจอก่อนมัย เจออะไร เจอก่อนหัวทิม แล้วก็เดินไปเดินมา
- 3 A: **ไม่แน่อาจจะตรงนี้นั้นแบบ**
- 4 B: ธรรมดาตามากเลย
- 5 A: มันไม่ มันมันเหมือนกับ มันเป็นฉากหน้าผาอันนี้ละ

ในตัวอย่างที่ 7 คู่สนทนามีความเห็นต่างกันเกี่ยวกับการเรียงรูปภาพ A ทำให้ความคิดเห็นของตบฟังดูอ่อนลงโดยการใช้อุปมาต่าง ๆ แสดงความไม่แน่ใจ ได้แก่ *น่าจะ* (บรรทัดที่ 1) *ไม่แน่อาจจะ...มันแบบ* (บรรทัดที่ 3) และ *มันเหมือนกับ* (บรรทัดที่ 5) รูปภาษาเหล่านี้แสดงว่าผู้พูดยังไม่แน่ใจว่าความคิดของตนแม่นยำถูกต้องหรือไม่ ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้ผู้ฟังกล่าวแย้งได้

ผลการวิเคราะห์ความถี่แสดงให้เห็นว่า คู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีแบบตรงและแบบคำนึงถึงผู้ฟังเกือบจะเท่า ๆ กัน สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีการเสนอความคิดเห็นของคู่สนทนาชาวไทย

	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
กลวิธีแบบตรง	255	51.6
กลวิธีแบบคำนึงถึงผู้ฟัง	239	48.3
การใช้รูปประโยคคำถาม	139	28.1
การใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลง	100	20.2
รวม	494	100

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าคู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีแบบตรงในการเสนอความคิดเห็นร้อยละ 51.6 และใช้กลวิธีแบบคำนึงถึงผู้ฟังทั้งสองชนิดรวมกันคิดเป็นร้อยละ 48.3 สรุปได้ว่าคู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีแบบตรงและกลวิธีแบบคำนึงถึงผู้ฟังอย่างละครึ่งหรือเกือบจะเท่า ๆ กัน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า คู่สนทนามักเลือกใช้อุปมาที่ทำให้ความอ่อนลงเมื่อต้องการแสดงความคิดเห็นแย้งอีกฝ่าย (ดังตัวอย่างที่ 5 6 และ 7 ข้างต้น)

เมื่อนำผลการศึกษากลวิธีแสดงความคิดเห็นในภาษาไทยมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษากลวิธีญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแบบอเมริกันของ Fujii (2012) สรุปได้ว่าคู่สนทนาชาวไทยใช้รูปประโยคคำถามน้อยกว่าคู่สนทนาชาวญี่ปุ่น แต่มากกว่าคู่สนทนาชาวอเมริกัน กล่าวคือ คู่สนทนาชาวญี่ปุ่นใช้รูปประโยคคำถามในการเสนอความคิดเห็นมากที่สุด คือประมาณร้อยละ 50 ในขณะที่คู่สนทนาชาวอเมริกันใช้รูปประโยคคำถามเพียงร้อยละ 22 และใช้รูปประโยคบอกเล่าถึงร้อยละ 78 Fujii กล่าวว่าชาวญี่ปุ่นนิยมใช้รูปประโยคคำถามในการเสนอความคิดเห็นเพื่อขอความเห็นชอบจากคู่สนทนาเป็นระยะ ๆ ในขณะที่ชาวอเมริกันมักใช้กลวิธีการเสนอความคิดเห็นแบบตรงไปตรงมา ส่วนงานวิจัยเรื่องนี้พบว่าคู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีแบบตรงและแบบคำนึงถึงผู้ฟังในความถี่ที่ใกล้เคียงกัน แต่หากเป็นการแสดงความคิดเห็นแย้ง มักใช้กลวิธีแบบคำนึงถึงผู้ฟัง

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่สามารถเทียบเคียงผลการวิจัยครั้งนี้กับผลการศึกษาของ Fujii (2012) ได้โดยละเอียด ทั้งนี้เนื่องจากการจำแนกกลวิธีมีส่วนแตกต่างกัน กล่าวคือ ในการคิดค่าร้อยละของ Fujii มิได้แยกการใช้รูปประโยคบอกเล่า 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีและกลุ่มที่ไม่มีรูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงออกจากกัน (Fujii กล่าวว่าคู่สนทนาชาวญี่ปุ่นใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงค่อนข้างน้อย) แต่ใน

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงไม่ควรคิดค่าร้อยละรวมกับการใช้ประโยชน์บอกเล่า เพราะการใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงจัดเป็นกลวิธีแบบค้ำึงถึงผู้ฟัง ส่วนการใช้ประโยชน์บอกเล่าจัดเป็นกลวิธีแบบตรง

4.2.2 กลวิธีร่วมกันเรียบเรียงเรื่อง

4.2.2.1 กลวิธีกล่าวซ้ำคู่สนทนา (other-repetition)

ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีหนึ่งที่คู่สนทนาชาวไทยนิยมใช้ในการร่วมกันเรียบเรียงเรื่อง (strategies for co-constructing a story) คือ การกล่าวซ้ำคู่สนทนา กลวิธีกล่าวซ้ำคู่สนทนา (other-repetition) หมายถึง การนำถ้อยคำหรือบางส่วนของถ้อยคำที่คู่สนทนากล่าวไว้ในผลัดก่อนหน้ามากล่าวอีกครั้งหนึ่ง ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยรวมการกล่าวซ้ำแบบทั้งหมด การกล่าวซ้ำแบบบางส่วน และการกล่าวซ้ำแบบปรับเปลี่ยนคำบางคำ (โดยความหมายต้องไม่เปลี่ยนไป) ไว้ด้วยกัน มิได้แยกเป็นกลวิธีย่อย เนื่องจากเห็นว่าการกล่าวซ้ำทุกแบบทำหน้าที่หลักอย่างเดียวกันในกลุ่มข้อมูลชุดนี้

งานวิจัยที่ศึกษากลวิธีทางภาษาชนิดนี้ในภาษาต่าง ๆ เสนอไว้ว่า การกล่าวซ้ำคู่สนทนามีหน้าที่หลากหลาย เช่น แสดงการมีส่วนร่วมในการสนทนา แสดงว่ารับฟัง แสดงความเห็นพ้อง แสดงความประหลาดใจ แสดงการยืนยัน ฯลฯ (Machi, 2007; Tannen, 1989; วิณา วุฒิจำนงค์, 2558) ในกรณีการสนทนาแบบเน้นภารกิจชุด Mister O Fujii (2012, p. 652) เสนอว่า การกล่าวซ้ำคู่สนทนาเป็นการแสดงความเห็นพ้องกับความคิดที่คู่สนทนาเสนอและแสดงการมีส่วนร่วมในการกระทำภารกิจ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คู่สนทนาชาวไทยทุกคู่ใช้กลวิธีการกล่าวซ้ำคู่สนทนาในระหว่างร่วมกันเรียบเรียงเรื่อง คิดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12 ครั้ง จัดได้ว่าเป็นกลวิธีเด่นที่พบในข้อมูลบทสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย กลวิธีการกล่าวซ้ำคู่สนทนานี้มักพบใช้ร่วมกับกลวิธีช่วยกันต่อเส้นเรื่อง (ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป) คู่สนทนาชาวไทยจะกล่าวซ้ำถ้อยคำของอีกฝ่ายเพื่อแสดงความเห็นพ้องก่อน แล้วจึงเสนอความคิดเห็นของตนต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (ขีดเส้นใต้แสดงการกล่าวซ้ำคู่สนทนา)

ตัวอย่างที่ 8 จากคู่ TS04

1	A:	ดีมะ ลองสมมุติถ้าเราเปลี่ยนอันนี้มันเดินมา <u>ร้องไห้ ติด</u>
<u>แล้วมันก็</u>
2	B:	<u>ร้องไห้แล้วก็</u>
3	A:	สมมุติว่าอันนี้เลย สมมุตินะ สมมุติว่ามันหีบไม้
ขึ้นมาปุ๊บ=
4	B:	=แล้วก็หัก
5	A:	<u>แล้วก็หัก</u> หัก ตกลงไป
6	B:	แล้วก็โกรธ=
7	A:	=โกรธ ไม้
8	B:	ก็เลย <u>หมุนตัวกลับ</u>

- 9 A: หมนตัวกลับ=
10 B: =เดินไปหยิบไม้
11 A: เดิน เดินไปหยิบไม้

ในตัวอย่างนี้ มีการกล่าวซ้ำคู่สนทนาถึง 5 ครั้ง หรือก็คือทุกผลัดของบทสนทนาที่ตัดตอนมา
ในบรรทัดที่ 2 B กล่าวซ้ำสิ่งที่ A เสนอ ส่วนในบรรทัดต่อ ๆ มา A เป็นฝ่ายกล่าวซ้ำความเห็นที่ B เสนอ
ทั้งคู่ใช้กลวิธีนี้ในระหว่างที่ร่วมกันเรียบเรียงเรื่องเพื่อแสดงว่าเห็นด้วยกับเส้นเรื่องที่อีกฝ่าย
เสนอ แล้วจึงกล่าวต่อเส้นเรื่องตามความคิดของตน ดังเช่นในบรรทัดที่ 5 A กล่าวซ้ำถ้อยคำของ B
ก่อนว่า แล้วก็หัก แล้วจึงต่อเส้นเรื่องต่อไปว่า หัก ตกลงไป

ตัวอย่างที่ 9 จากคู่ TS08

- 1 A: คือเจออันนี้ แล้วก็ลื่น แล้วก็ ก็เลยคิดต่อ ก็เดินกลับ
2 B: ก็เดินกลับไป=
3 A: =ก็ไปเจออันนี้
4 B: ก็ไปเจอ แล้วก็คุย ๆ
5 A: แล้วก็คุย=
6 B: =มามะ มามะ
7 A: นี่ก็ยอม ก็กลิ้ง ก็เต็ง แล้วก็ เย้
8 B: ได้แล้ว

ในตัวอย่างที่ 9 นี้ เริ่มจาก B กล่าวซ้ำสิ่งที่ A เสนอในบรรทัดที่ 2 และ 4 หลังจากนั้น A
เป็นฝ่ายกล่าวซ้ำความเห็นที่ B เสนอบ้างในบรรทัดที่ 5

คู่สนทนาในตัวอย่างนี้ใช้กลวิธีในลักษณะเดียวกับคู่สนทนาในตัวอย่างที่ 8 กล่าวคือ กล่าวซ้ำ
คู่สนทนาเพื่อแสดงความเห็นด้วยก่อน แล้วจึงเสนอเส้นเรื่องตามความเห็นของตนต่อไป ดังเช่นใน
บรรทัดที่ 4 B กล่าวซ้ำถ้อยคำของ A ก่อนว่า ก็ไปเจอ แล้วจึงต่อเรื่องต่อไปว่า แล้วก็คุย ๆ

การกล่าวซ้ำคู่สนทนาจัดเป็นกลวิธีที่คู่สนทนาชาวไทยนิยมใช้คู่กับการร่วมกันต่อเส้นเรื่อง
ในระหว่างที่ช่วยกันเรียบเรียงเรื่อง นอกจากกลวิธีนี้เป็นการแสดงความเห็นพ้องกับความคิดของ
อีกฝ่ายดังที่ Fujii กล่าวไว้แล้ว ผู้วิจัยยังเห็นว่ากรกล่าวซ้ำทำให้เส้นเรื่องสั้น ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายผลัดกัน
ต่อประสานเชื่อมกันสนิท

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Fujii (2012) สรุปได้ว่า การกล่าวซ้ำคู่สนทนาเป็น
ลักษณะร่วมประการหนึ่งของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยและในภาษาญี่ปุ่น คู่สนทนา
ชาวไทยและชาวญี่ปุ่นทั้งคู่ใช้กลวิธีนี้ แตกต่างกับการสนทนาในภาษาอังกฤษแบบอเมริกันที่พบ
การใช้กลวิธีนี้ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ Fujii (2012) พบว่า คู่สนทนาชาวอเมริกัน 7 จาก 11 คู่ มีการกล่าวซ้ำ
คู่สนทนา แต่พบไม่มากนัก คิดเฉลี่ยเท่ากับ 2 ครั้งเท่านั้น

4.2.2.2 กลวิธีร่วมกันต่อเส้นเรื่อง (co-construction of a storyline/multi-clausal co-construction)

กลวิธีร่วมกันต่อเส้นเรื่อง (co-construction of a storyline/multi-clausal co-construction) หมายถึง การที่ผู้ร่วมสนทนาผลัดกันต่อเส้นเรื่องหลังจากอีกฝ่ายกล่าวจบประโยค Fujii (2012, p. 650) เสนอว่า รูปภาษาที่แสดงการส่งทอดและการต่อเส้นเรื่องในภาษาญี่ปุ่นคือ *te* ส่วนในภาษาอังกฤษก็คือคำเชื่อม *and*

ผลการศึกษาข้อมูลภาษาไทยแสดงว่า คู่สนทนาชาวไทยนิยมใช้กลวิธีร่วมกันต่อเส้นเรื่อง กล่าวคือ คู่สนทนาทุกคู่ใช้กลวิธีนี้ในระหว่างช่วยกันเรียบเรียงเรื่อง คู่ที่ใช้มากที่สุดใช้กลวิธี 22 ครั้ง เมื่อคิดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11 ครั้ง ลักษณะที่พบคือคู่สนทนาชาวไทยจะผลัดกันต่อเส้นเรื่องไปที่ละน้อย โดยใช้ผลัดสั้น ๆ เสมือนช่วยกันเรียงตัวต่อเล็ก ๆ ให้เป็นรูปภาพที่สมบูรณ์ รูปภาษาที่แสดงการส่งทอดและการต่อเส้นเรื่องที่พบในข้อมูลภาษาไทย ได้แก่ *แล้ว/แล้วก็ ก็ เสร็จปั๊บ/ปั๊บ/ปั๊บ*

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างกลวิธีการร่วมกันต่อเส้นเรื่อง (ตัวเข้มแสดงการต่อเส้นเรื่อง ส่วนเส้นใต้แสดงการกล่าวซ้ำคู่สนทนา)

ตัวอย่างที่ 10 จากคู่ TS12

1	A:	ให้มัน ให้ไอนี้แบกมา แบก <u>ยอมแบกมา</u>
2	B:	<u>ยอมแบกมา</u> แล้วก็สุดท้ายก็(.) <u>คว่ำมัน</u>
3	A:	อืม <u>คว่ำ</u> <u>แล้วมันก็ตาย</u>
4	B:	<u>เออ:: ไอเนี่ยตาย</u> แล้วก็ไอนี้มันก็เลยแบบเพื่อนตาย::
5	A:	อ้าว::เวรกรรม
6	B:	ก็เลยเดินกลับ(.)ก็เลยสุดท้ายก็เดินทางดิ คนเดียว
ทางเดิม

ในตัวอย่างที่ 10 นี้ ผู้ร่วมสนทนาช่วยกันเรียบเรียงเรื่องอย่างสลับไหล มีการใช้กลวิธีการกล่าวซ้ำคู่สนทนาแล้วผลัดกันต่อเส้นเรื่องไปที่ละน้อย

เริ่มจาก B กล่าวซ้ำสิ่งที่ A พูดว่า *ยอมแบกมา* แล้วต่อเรื่องว่า *แล้วก็สุดท้ายก็(.)คว่ำมัน* ต่อจากนั้น A เป็นฝ่ายกล่าวซ้ำสิ่งที่ B พูดว่า *คว่ำ* แล้วต่อเส้นเรื่องไปอีกว่า *แล้วมันก็ตาย* ในผลัดต่อมา B แสดงความเห็นด้วยกับ A ว่า *เออ ไอเนี่ยตาย* แล้วก็ต่อเรื่องว่า *แล้วก็ไอนี้มันก็เลยแบบเพื่อนตาย::* นอกจากช่วยต่อเส้นเรื่องของคู่สนทนาแล้ว จะเห็นว่าในบรรทัดที่ 5 A ยังกล่าวถ้อยคำแสดงความรู้สึกต่อเนื้อเรื่องที่คู่สนทนาเสนอด้วยว่า *อ้าว::เวรกรรม*

กลวิธีที่พบในตัวอย่างนี้ทั้งการกล่าวซ้ำคู่สนทนา การผลัดกันต่อเส้นเรื่องโดยใช้ผลัดสั้น ๆ การใช้รูปภาษาแสดงความเห็นพ้อง (*อืม เออ*) และการกล่าวแสดงความรู้สึกต่อประเด็นที่คู่สนทนาเสนอ ล้วนแสดงให้เห็นลีลาแบบสอดประสานกัน (duet) ของคู่สนทนาชาวไทยได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 11 จากคู่ TS16

- 1 A: จากอันนี้ ทำไงดีข้ามไม่ได้
2 B: ข้ามไม่ได้ เดินย้อนกลับมา
3 A: เจอตัวเล็ก
4 B: เจอตัวเล็ก ขวนตัวเล็กขึ้นหลัง ตัวเล็กขึ้นแล้วก็=
5 A: =ตัวเล็กก็ไม่สำเร็จ=
6 B: =มาทับตัวเล็กอีก แล้วก็ไปเจอตัวใหญ่ ขวนตัวใหญ่
ให้ขึ้นมา อะ แล้วก็ขึ้น

ตัวอย่างที่ 11 มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 10 กล่าวคือ คู่สนทนาผลัดกันต่อเส้นเรื่องไปที่ละขั้น ผลัดส่วนใหญ่มีขนาดค่อนข้างสั้น A เป็นผู้เริ่มเรื่องก่อนในบรรทัดแรก ต่อมาในบรรทัดที่ 2 B กล่าวซ้ำความที่ A พูดว่า ข้ามไม่ได้ แล้วต่อเรื่องไปว่า เดินย้อนกลับมา ในบรรทัดที่ 3 A ต่อเส้นเรื่องไปอีกว่า เจอตัวเล็ก ต่อจากนั้น B ผลัดเข้ามาต่อเรื่องโดยกล่าวซ้ำสิ่งที่ A พูดก่อนแล้วกล่าวต่อไปว่า ขวนตัวเล็กขึ้นหลัง ตัวเล็กขึ้นแล้วก็ จากคำเชื่อม แล้วก็ A เข้ามาต่อเรื่องไปอีกว่า ตัวเล็กก็ไม่สำเร็จ ในบรรทัดสุดท้าย B เข้ามาต่อเรื่องทันทีว่า มาทับตัวเล็กอีก แล้วก็ไปเจอตัวใหญ่...

จะเห็นว่า บทสนทนาข้างต้นมีทั้งการกล่าวซ้ำคู่สนทนาซึ่งเป็นการแสดงความเห็นพ้องและช่วยเชื่อมเส้นเรื่อง และการผลัดกันต่อเส้นเรื่องไปที่ละน้อยด้วยการกล่าวผลัดสั้น ๆ ลักษณะการสนทนาเช่นนี้แสดงให้เห็นลีลาแบบสอดประสานกันของคู่สนทนา

ตัวอย่างที่ 12 จากคู่ TS10

- 1 B: แล้วก็ปรากฏว่ามันจะส่งไป
2 A: แต่มันดันเขวียง
3 B: แต่มันดันตกลงด้วยเอง
4 A: ก็เลยคว่ำ
5 B: อีนี่ก็เลยตกอยู่
6 A: เออ แต่อีนี่ก็ข้ามไปได้
7 B: อีนี่ แล้วก็เลยทับ ...

ตัวอย่างนี้ต่างจากตัวอย่างที่ 10 และ 11 ตรงที่ไม่มีการกล่าวซ้ำคู่สนทนาเพื่อแสดงความเห็นพ้องและช่วยเชื่อมเส้นเรื่อง แต่ก็มีลักษณะที่เหมือนกันคือ A และ B สลับกันพูดเป็นผลัดสั้น ๆ ต่อเส้นเรื่องไปที่ละน้อย

นอกจากตัวอย่างจากคู่สนทนาทั้ง 3 คู่ที่ยกมาข้างต้น บทสนทนาจากคู่อื่น ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ คู่สนทนาชาวไทยจะผลัดกันต่อเส้นเรื่องไปที่ละน้อย ความยาวของผลัดส่วนใหญ่ในช่วงที่คู่สนทนาช่วยกันต่อเส้นเรื่องจะค่อนข้างสั้น บางคู่ใช้กลวิธีการกล่าวซ้ำคู่สนทนาก่อนแล้วจึงกล่าวต่อเส้นเรื่อง สรุปได้ว่าการร่วมกันต่อเส้นเรื่องเป็นกลวิธีที่คู่สนทนาชาวไทยนิยมใช้ในการช่วยกันเรียบเรียงเรื่อง

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของ Fujii (2012) กล่าวได้ว่าการสลับกันต่อเส้นเรื่องด้วยผลัดสั้น ๆ เป็นลักษณะร่วมอีกประการหนึ่งของบทสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น ส่วนกรณีคู่สนทนาชาวอเมริกัน Fujii (2012, p. 651) พบว่าใช้กลวิธีนี้น้อยมาก มีเพียงคู่เดียวเท่านั้นที่พบการใช้ผลัดสั้น ๆ ช่วยกันต่อเส้นเรื่องช่วงหนึ่งของการสนทนา บทสนทนาจากคู่อื่น ๆ ไม่มีลักษณะเช่นนี้

4.2.2.3 กลวิธีที่คู่สนทนาชาวไทยไม่นิยมใช้

กลวิธีทางภาษา 2 ชนิดที่ Fujii (2012) กล่าวถึงในการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาญี่ปุ่นแต่แทบจะไม่พบในข้อมูลภาษาไทย ได้แก่ การกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกัน (overlapping repetition) และการต่อประโยคของคู่สนทนา (mono-clausal co-construction)

การกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกัน หมายถึง การที่คู่สนทนากล่าวถ้อยคำเดียวกันเกือบจะพร้อม ๆ กัน ฝ่ายหนึ่งเริ่มต้นขึ้นก่อน แล้วอีกฝ่ายก็กล่าวถ้อยคำเดียวกันในขณะที่คู่สนทนาที่ยังพุดไม่จบ ทำให้ถ้อยคำของทั้งสองซ้อนเหลื่อมกัน เมื่อพิจารณาข้อมูลภาษาไทย พบว่าการกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกันไม่ใช่ลักษณะเด่นของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย ทั้งนี้เพราะเมื่อเทียบกับการกล่าวซ้ำคู่สนทนา (other-repetition) ซึ่งพบโดยเฉลี่ยเท่ากับ 12 ครั้ง การกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกัน (overlapping repetition) ถือว่าพบน้อยกว่ามาก กล่าวคือ พบโดยเฉลี่ย 2 ครั้งเท่านั้น

สรุปได้ว่ากลวิธีนี้เป็นลักษณะที่แตกต่างกันประการหนึ่งของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น Fujii (2012) เสนอว่าเมื่อเกิดการกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกันในปฏิสัมพันธ์จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคู่สนทนาได้บรรลุความเห็นพ้องต้องกัน (mutual consent) การที่คู่สนทนาจะกล่าวถ้อยคำเดียวกันออกมาเกือบจะพร้อม ๆ กันได้แสดงว่าทั้งสองฝ่ายมีความคิดไปในแนวทางเดียวกัน กลวิธีนี้ยังแสดงให้เห็นความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการสนทนาด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ในด้านหนึ่งการกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกันจะเป็นการแสดงความเห็นพ้องต้องกันอย่างกระตือรือร้น และอาจช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคู่สนทนา แต่ในทางตรงกันข้าม การพุดซ้อนก็อาจทำให้ผู้ที่กำลังพุดอยู่รู้สึกว่าการสนทนาได้หากเกิดขึ้นบ่อย ๆ

อีกกลวิธีหนึ่งที่แทบจะไม่พบในข้อมูล Mister O ภาษาไทยก็คือ การต่อประโยคของคู่สนทนาเพื่อช่วยต่อเรื่อง ผลการศึกษาข้อมูลภาษาไทยแสดงว่า คู่สนทนาชาวไทยแทบจะไม่ใช้กลวิธีนี้มีเพียง 3 คู่จาก 10 คู่เท่านั้นที่มีการต่อประโยคของคู่สนทนา และพบเพียงคู่ละ 1 ครั้ง เมื่อคิดเป็นค่าเฉลี่ยแล้วจึงเท่ากับ 0 ต่างจากคู่สนทนาชาวญี่ปุ่นที่ Fujii (2012) พบว่า 10 จาก 12 คู่ใช้กลวิธีต่อประโยคของคู่สนทนาในระหว่างช่วยกันเรียบเรียงเรื่อง

กลวิธีทางภาษาชนิดนี้อาจทำให้เกิดผลได้สองทางเช่นเดียวกับการกล่าวซ้ำแบบพุดซ้อนกันในทางหนึ่ง พิจารณาได้ว่าผู้ที่ช่วยต่อประโยคมีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการสนทนาสามารถหาหรือทราบสิ่งคู่สนทนาต้องการจะกล่าวซึ่งแสดงว่ามีความคิดหรือพื้นฐานบางอย่างร่วมกัน กลวิธีนี้จึงเป็นผลให้เกิดบรรยากาศที่กลมเกลียว แต่ในทางตรงข้าม อาจมองได้ว่าเป็นการชิงผลัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่สุภาพ และอาจเป็นผลให้ผู้ที่ยังกล่าวประโยคไม่จบรู้สึกไม่พอใจ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการที่คู่สนทนาชาวไทยแทบจะไม่ใช้กลวิธีต่อประโยคของอีกฝ่ายให้จบในระหว่างช่วยกันเรียบเรียง

เรื่องก็คงเป็นเพราะกลวิธีนี้อาจทำให้เกิดผลได้สองทางดังกล่าวแล้ว ในกรณีข้อมูลชุด Mister O อาจมองได้ว่าเป็นการชิงเสนอความคิดเห็นของตนโดยไม่รอให้คู่สนทนากล่าวความเห็นให้จบก่อน ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่พอใจได้

Moerman (1988, p. 28) ยกตัวอย่างกรณีที่ผู้อำนวยการสถาบันชาวออสเตรเลียคนหนึ่งรู้สึกไม่พอใจและเดินออกจากการประชุมหลังจากที่คู่สนทนาชาวอเมริกันกล่าวต่อประโยคของเขาให้จบสองครั้ง ตัวอย่างของ Moerman แสดงให้เห็นว่า คนจากต่างวัฒนธรรมอาจมองกลวิธีนี้แตกต่างกันไป บางคนอาจมีแนวโน้มที่จะมองการต่อประโยคของคู่สนทนาว่าเป็นการให้ความร่วมมืออย่างดี ในขณะที่บางคนอาจมีแนวโน้มที่จะมองว่าเป็นวิธีการที่ไม่สุภาพ

4.2.3 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาศึกษาการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย

จากผลการวิเคราะห์ที่นำเสนอข้างต้น สรุปลักษณะของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยได้ดังต่อไปนี้

1. คู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีการเสนอความคิดเห็นแบบตรงและแบบที่คำนึงถึงผู้ฟัง (hearer-oriented) เกือบจะเท่า ๆ กัน แต่หากเป็นการเสนอความเห็นแย้ง คู่สนทนาชาวไทยมักเลือกใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงเพื่อลดการคุกคามคู่สนทนา

2. ลักษณะเด่นของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยคือ การใช้กลวิธีกล่าวซ้ำคู่สนทนา (other-repetition) และกลวิธีร่วมกันต่อเส้นเรื่อง (co-construction of a storyline/multi-clausal co-construction) กลวิธีทั้งสองพบเฉลี่ย 12 และ 11 ครั้งตามลำดับในการสนทนาของทุกคู่ ลักษณะการปฏิสัมพันธ์ที่พบคือ คู่สนทนาชาวไทยจะสลับกันต่อเส้นเรื่องไปที่ละน้อยโดยใช้ผลัดค่อนข้างสั้นเป็นส่วนใหญ่ หลายกรณีเริ่มจากการกล่าวซ้ำคู่สนทนาก่อนแล้วจึงกล่าวต่อเส้นเรื่อง การกล่าวซ้ำคู่สนทนาเป็นทั้งการแสดงความเห็นพ้องกับความคิดของคู่สนทนาและช่วยประสานให้เส้นเรื่องสั้น ๆ ที่ทั้งสองฝ่ายช่วยกันต่อเป็นเนื้อเดียวกัน กล่าวได้ว่า การใช้กลวิธีทั้งสองเป็นลักษณะร่วมของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น ซึ่งจัดว่าเป็นลีลาการสนทนาแบบสอดประสานกัน (duet) การใช้กลวิธีทั้งสองนี้ Fujii (2012) พบน้อยมากในข้อมูลภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน

3. แม้การสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นจะมีการใช้กลวิธีทั้งสองข้างต้นเหมือนกัน จัดได้ว่ามีลีลาแบบสอดประสานเช่นเดียวกัน แต่ก็มีลักษณะด้านอื่นอีกหลายด้านที่แตกต่างกัน ประการแรก เมื่อพิจารณาความยาวของผลัด พบว่าความยาวของผลัดโดยเฉลี่ยในบทสนทนาภาษาญี่ปุ่นสั้นกว่าในบทสนทนาภาษาไทยอย่างชัดเจน อาจยกเว้นช่วงที่เป็นการช่วยกันต่อเส้นเรื่องซึ่งคู่สนทนาชาวไทยใช้ผลัดค่อนข้างสั้น ประการถัดมา Fujii กล่าวถึงลักษณะเด่นของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาญี่ปุ่นไว้ว่า คู่สนทนาจะขอความเห็นพ้องจากอีกฝ่ายเป็นระยะ ๆ ตลอดการสนทนา และมีการกล่าวซ้ำแบบพูดซ้อนกันบ่อยครั้ง ซึ่งทำให้การสนทนาในภาษาญี่ปุ่นถูกเรียกว่า sync talk แต่บทสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยไม่มีลักษณะดังกล่าว

4. ในข้อมูลภาษาไทย ไม่พบการใช้กลวิธีการลดคุณค่าตนเองเพื่อสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแบบที่ Kim (2014) พบในข้อมูลภาษาเกาหลี แต่ผู้วิจัยพบว่า คู่สนทนาชาวไทย

ใช้การพูดเล่นและหลอกล้อกันในการสร้างความรู้สึกลมเกลียวและลดบรรยากาศตึงเครียดในขณะที่ยังทำภารกิจ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ไม่พบในข้อมูลชุด Mister O ภาษาอื่น ๆ จึงอาจจัดได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย (ดู ญัฐพร พานโพธิ์ทอง และศิริพร ภัคตีผาสุข, 2560)

5. ในข้อมูลภาษาไทย ไม่พบการใช้ความเงียบเพื่อแสดงความเห็นพ้อง (silence as agreement principle) แบบที่ Mayouf and Katagiri (2009, 2011) พบในข้อมูลภาษาอารบิกแบบลิเบียในทางกลับกัน คู่สนทนาชาวไทยมักแสดงความเห็นพ้องอย่างกระตือรือร้นด้วยการกล่าวตอบรับซ้ำหลาย ๆ ครั้ง เช่น *ใช่ ใช่ ใช่ ใช่* (คู่ TS10) *อ้อ อ้อ เออ เออ ได้ ได้* (คู่ TS18) *เออ:: เออ เออ เออ เออ เออ เออปะ เออ เออ* (คู่ TS02)

4.3 ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับลีลาการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจภาษาไทย

หลังจากที่ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการสนทนาแบบเน้นภารกิจภาษาไทยไปแล้ว ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายว่าปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมไทยใดที่น่าจะสัมพันธ์กับลีลาการปฏิสัมพันธ์ที่พบในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาในหัวข้อนี้เป็น 4 ประเด็น คือ มุมมองเกี่ยวกับตัวตนในฐานะปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่กำกับการปฏิสัมพันธ์ มุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยกับมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน และปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมไทยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ ดังต่อไปนี้

- มุมมองเกี่ยวกับตัวตนในฐานะปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่กำกับการปฏิสัมพันธ์
- นักวิชาการหลายคนเห็นว่ามุมมองเกี่ยวกับตัวตนของคนในแต่ละวัฒนธรรมน่าจะมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ (Chang, 2015; Cheng & Lam, 2013; Gendrin, 2010; Jin & Park, 2009; Kiuchi, 2006; Lee, Kim, & Kim, 2012; Moscovitch, Hofmann, & Litz, 2005; Moses et al., 2018) ในการตอบคำถามว่าปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมใดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาญี่ปุ่น Fujii (2012) ก็เสนอว่ามุมมองเกี่ยวกับตัวตนน่าจะมีบทบาทสำคัญในการกำกับวิถีการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมญี่ปุ่นรวมถึงในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ การสนทนาแบบเน้นภารกิจเป็นบริบทที่ผู้พูดแต่ละคนต้องจัดวางตัวตนของตนในการปฏิสัมพันธ์กับคู่สนทนา ดังนั้นมุมมองเกี่ยวกับตัวตนน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับวิถีการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น

Markus and Kitayama (1991) ศึกษามุมมองเกี่ยวกับตัวตนของคนในหลายวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมญี่ปุ่นและวัฒนธรรมอเมริกันและพบว่ามุมมองเกี่ยวกับตัวตนมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์ของคนในแต่ละสังคมวัฒนธรรม Markus and Kitayama (1991, pp. 226-227) กล่าวว่ามุมมองเกี่ยวกับตัวตนสามารถจำแนกได้เป็น 2 มุมมองหลัก คือ มุมมองตัวตนแบบอิสระ (Independent construal of the self) และมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน (Interdependent construal

of the self) มุมมองตัวตนแบบอิสระให้ความสำคัญแก่ตัวตนภายในของปัจเจกบุคคล ผู้ที่มีมุมมองตัวตนแบบอิสระมักจะมองตนเองในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ความหมายและการดำรงอยู่ของตนขึ้นอยู่กับตนเองเป็นสำคัญในการคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ผู้ที่มีมุมมองแบบนี้จะเน้นความสำคัญของตัวตนของตนมากกว่าการคำนึงถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นและความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น ส่วนมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันนั้นเป็นการพิจารณาตัวตนในฐานะส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคมที่แวดล้อมตนเองอยู่ ความหมายและการดำรงอยู่ของผู้นั้นเกี่ยวข้องกับและขึ้นอยู่กับดำรงอยู่ของบุคคลอื่น ๆ ที่ตนปฏิสัมพันธ์ด้วย การกระทำของผู้ที่มีมุมมองเช่นนี้จะแสดงให้เห็นว่าคำนึงถึงความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น Markus and Kitayama (1991, p. 228) กล่าวว่าสังคมไทยเป็นตัวอย่างของสังคมที่มุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันมีบทบาทเด่น ประเด็นที่ควรแก่การพิจารณาต่อไปคือ มีหลักฐานใดที่ช่วยยืนยันว่ามุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันเป็นมุมมองที่มีบทบาทในสังคมวัฒนธรรมไทยและมุมมองดังกล่าวสัมพันธ์กับการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยอย่างไร

- มุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย

การศึกษาของ Weisz (1993) พบว่าการปฏิสัมพันธ์ของคนไทยเน้นการลดทอนความสำคัญของตนเอง การถ่อมตน การยกย่องผู้อื่น และความเกรงใจผู้อื่น งานวิจัยนี้ช่วยยืนยันข้อเสนอของ Markus and Kitayama (1991, p. 228) ที่ว่าในสังคมวัฒนธรรมไทยมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันมีบทบาทเด่น นอกจากการศึกษาของ Weisz (1993) แล้ว ผู้วิจัยพบว่าการใช้สรรพนามภาษาไทยเป็นตัวอย่างการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นบทบาทของมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย

สรรพนามภาษาไทยเป็นสิ่งที่ผู้พูดภาษาไทยทุกคนต้องใช้อยู่ตลอดเวลาในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เมื่อใช้สรรพนาม ผู้พูดต้องคำนึงว่าตนเองกำลังปฏิสัมพันธ์อยู่กับใครเพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาเพื่อเลือกสรรพนามที่เหมาะสมในการปฏิสัมพันธ์แต่ละครั้ง ทั้งนี้เป็นผลมาจากลักษณะสำคัญของระบบสรรพนามภาษาไทย กล่าวคือ สรรพนามแทนผู้พูดและผู้ฟังในภาษาไทยมีหลากหลายและการเลือกใช้แปรไปตามความสัมพันธ์ของผู้ที่ปฏิสัมพันธ์กัน ต่างกับสรรพนามในภาษาอังกฤษซึ่งผู้พูดสามารถใช้ “I” แทนตนเองตลอดเวลาโดยไม่ต้องพิจารณาว่าตนกำลังปฏิสัมพันธ์กับใคร (Bandhumedha, 1998; ศิริพร ภักดีมาสุข, 2561) นอกจากนี้ Hongladarom (2009) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยปรับเปลี่ยนสรรพนามไปตามบุคคลที่ตนปฏิสัมพันธ์ด้วยและการปรับเปลี่ยนสรรพนามดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นมุมมองว่าตัวตนของเราขึ้นอยู่กับตัวตนของผู้อื่นที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย มุมมองตัวตนที่ว่าเป็นสอดคล้องกับแนวคิดพุทธศาสนาเรื่องความไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้แน่นอน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันกับแนวคิดทางพุทธศาสนา จะพบว่าแนวคิดเรื่องมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันสอดคล้องกับแนวคิดของพุทธศาสนาเรื่อง “ปัจเจกสมุปปาท”

ซึ่งอธิบายความเกี่ยวเนื่องและอิงอาศัยกันของสรรพสิ่งต่าง ๆ⁷ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2555, น. 152) ตามแนวคิดในพุทธศาสนา ทุกสิ่งในโลกล้วนสัมพันธ์กันและเป็นเหตุปัจจัยให้แก่กันและกัน ไม่มีอะไรที่เกิดขึ้นมาโดยปราศจากที่มาและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่น สรรพสิ่งล้วนมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง อิงอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างความเป็นเหตุกับอีกสิ่งหนึ่งเป็นผล (พระวิศิขนา วรปญโญ (พงษ์อาดิต), 2559, น. 194) จะเห็นได้ว่าตามความคิดของคนในสังคมไทย การดำรงอยู่ของตัวตนของผู้หนึ่งผู้ใดนั้น อิงอาศัยอยู่และสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของตัวตนของผู้อื่นด้วย

หลังจากที่ได้อภิปรายเกี่ยวกับมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันในบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย แล้ว ประเด็นที่ควรแก่การพิจารณาต่อไปคือรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจมีความเกี่ยวข้องกับมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันหรือไม่

- รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยกับมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน

Kita (1999) ชี้ให้เห็นว่า การสนทนามีมิติสองด้าน ด้านหนึ่งคือการแลกเปลี่ยนข้อมูล (code transmission side) ส่วนอีกด้านหนึ่งคือการสร้างความกลมเกลียวระหว่างคู่สนทนา (harmony establishment side) ผู้พูดจากต่างวัฒนธรรมอาจให้น้ำหนักแก่มิติทั้งสองด้านต่างกัน ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจนั้นดูเหมือนว่าคู่สนทนาจะให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจที่ได้รับมอบหมาย อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผู้พูดภาษาไทยใช้ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจชี้ให้เห็นว่าผู้พูดชาวไทยให้ความสำคัญแก่การสร้าง ความกลมเกลียวระหว่างคู่สนทนาดังจะเห็นได้จากการที่คู่สนทนาชาวไทยทุกคู่ใช้ลีลาการสนทนาแบบสอดประสานกันในการปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือ การใช้ถ้อยคำเสนอความเห็นในรูปคำถามและการใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงในการเสนอความเห็นแย้งแสดงให้เห็นว่าผู้พูดคำนึงถึงผู้ฟังและไม่ต้องการบังคับผู้ฟัง นอกจากนี้ การร่วมกันต่อเส้นเรื่องซึ่งปรากฏการกล่าวซ้ำคู่สนทนาและการแสดงความเห็นพ้องอย่างกระตือรือร้นแสดงให้เห็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง กลวิธีทางภาษาซึ่งแสดงว่าคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟังเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยเน้นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ด้วยเหตุนี้ น่าจะกล่าวได้ว่ารูปแบบการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ สัมพันธ์กับมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน

⁷ “ปฏิัจจสมุปบาท” มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า “การเกิดร่วมกันโดยอาศัยกัน” คำนี้เกิดจากศัพท์ ปฏิัจจ (อาศัย) + สมุปบาท (การเกิดร่วมกัน) แนวคิดนี้บางครั้งเรียกว่า “อิทัปปัจจยตา” (ความมีสิ่งนี้เป็นปัจจัย) ส่วนคำแปลภาษาอังกฤษนั้น นิยมแปลว่า dependent origination และมีบางกรณีแปลว่า dependent co-arising (บรรจบ บรรณรุจิ, 2555, น. 152)

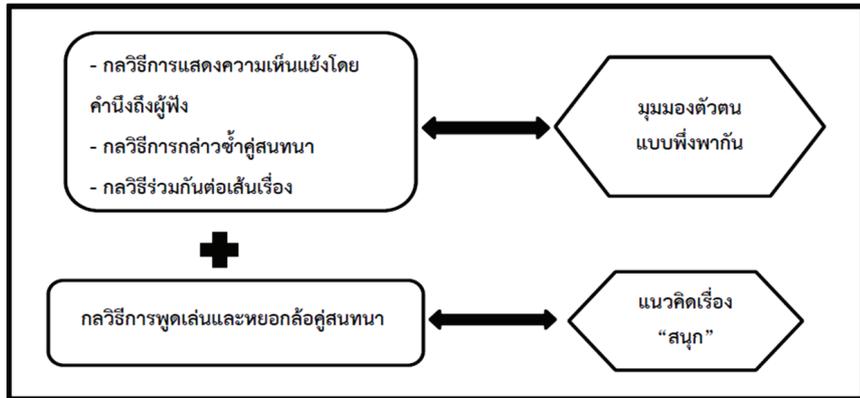
- ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจ

การพูดเล่นและหยอกล้อคู่สนทนาเป็นลักษณะเฉพาะของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย (ดู ญัฐพร พานโพธิ์ทอง และศิริพร ภักดีผาสุข, 2560) กล่าวคือเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจภาษาไทยกับการปฏิสัมพันธ์ในฐานะข้อมูลภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแบบอเมริกันจะพบว่าในการสนทนาแบบเน้นภารกิจภาษาไทยคู่สนทนาหลายคู่พูดเล่นและหยอกล้อผู้ร่วมสนทนา ลักษณะการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ปรากฏในข้อมูลภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน

การพูดเล่นและการหยอกล้อคู่สนทนาทำให้เกิดความสนุกและบรรยากาศที่ผ่อนคลายซึ่งช่วยให้คู่สนทนาสามารถทำภารกิจที่ต้องใช้ความจริงจังได้อย่างราบรื่นและช่วยเพิ่มความกลมเกลียวของคู่สนทนา ลักษณะการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “สนุก” “สนุก” เป็นคำศัพท์สำคัญคำหนึ่งที่สะท้อนวิถีคิดของคนในวัฒนธรรมไทย (Klausner, 1987; เื่องน้อย บุญยเนตร และสุวรรณา สถาอานันท์, 2542) นักวิชาการทั้งชาวต่างชาติ (Klausner, 1987; Mulder, 1996; Phillips, 1965) และชาวไทย (Komin, 1991; Vongvipanond, 1994; เื่องน้อย บุญยเนตร และสุวรรณา สถาอานันท์, 2542) เห็นพ้องกันว่า “สนุก” เป็นแนวคิดที่มีความโดดเด่นและมีบทบาทต่อการปฏิสัมพันธ์ในวัฒนธรรมไทย (ดู ญัฐพร พานโพธิ์ทอง และศิริพร ภักดีผาสุข, 2560) วิลเลียม เคลาสเนอร์ (2542, น. 339) กล่าวว่า การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ เป็น “งาน” กับ “เล่น” หรือ สิ่งที่จริงจังเคร่งเครียดกับสิ่งที่ให้ความผ่อนคลายสนุกสนานปรากฏอยู่ทั่วไปในวัฒนธรรมไทย Komin (1991) อธิบายว่าการเน้นความสนุกและเพลิดเพลินเป็นบุคลิกลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของคนไทย บุคลิกลักษณะนี้สัมพันธ์กับวิถีในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของคนไทยที่เน้นความผ่อนคลายและการรักษาความสัมพันธ์มากกว่าการปฏิบัติภารกิจอย่างจริงจังเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเพียงอย่างเดียว การพูดเล่นและหยอกล้อคู่สนทนาซึ่งปรากฏในการสนทนาแบบเน้นภารกิจภาษาไทยก็มีลักษณะสอดคล้องกับวิถี การปฏิบัติภารกิจที่ Komin (1991) กล่าวถึง ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่อง “สนุก” น่าจะสัมพันธ์กับการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน กล่าวคือ เจือปนไขพื้นฐานของ “สนุก” ก็คือการดำรงอยู่ของตัวเราและผู้อื่น กล่าวอีกอย่างคือความสนุกมักจะเกิดขึ้นเมื่อเราอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยคือมุมมองตัวตนแบบพึ่งพากัน และแนวคิดเรื่อง “สนุก” ปัจจัยทั้งสองประการส่งผลให้ผู้พูดชาวไทยใช้กลวิธีที่เน้นมิติด้านการสร้างความกลมเกลียวระหว่างตนกับคู่สนทนา แม้จะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมาย แต่ผู้พูดมิได้ละเลยความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นที่ตนกำลังปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยและปฏิบัติภารกิจในลักษณะที่ผ่อนคลายซึ่งช่วยให้คู่สนทนาสามารถทำภารกิจที่ต้องใช้ความจริงจังได้อย่างราบรื่นและช่วยเพิ่มความกลมเกลียวระหว่างคู่สนทนา แผนภาพด้านล่างนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย
กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

5. บทสรุป

งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทยกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาพบว่าในการเสนอความคิดเห็น คู่สนทนาชาวไทยใช้กลวิธีแบบตรงและแบบคำนึงถึงผู้ฟังในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ส่วนในการเสนอความเห็นแย้งผู้พูดมักจะเลือกใช้รูปภาษาที่ทำให้ความอ่อนลงเพื่อลดการคุกคามคู่สนทนา นอกจากนี้ พบว่าคู่สนทนาทุกคู่ใช้กลวิธีการกล่าวขำคู่สนทนาและกลวิธีร่วมกันต่อเส้นเรื่อง กลวิธีทางภาษาทั้งสองนี้สะท้อนให้เห็นว่าลีลาการสนทนาแบบเน้นภารกิจภาษาไทยเป็นลีลาแบบสอดประสานกัน ยิ่งไปกว่านั้น คู่สนทนาชาวไทยใช้การพูดเล่นและการหยอกล้อกันเพื่อสร้างความรู้สึกลมเกลียวและลดความตึงเครียดในการปฏิบัติภารกิจ

ในส่วนที่สอง ผู้วิจัยอภิปรายว่ามุมมองตัวตนแบบพึ่งพากันและแนวคิดเรื่อง “สนุก” เป็นปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมไทยที่สัมพันธ์กับวิถีการปฏิสัมพันธ์ของคู่สนทนาชาวไทย แม้คู่สนทนาชาวไทยจะต้องคำนึงถึงการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จแต่ผู้พูดก็ได้ละเลยความคิดและความรู้สึกของอีกฝ่ายที่ตนกำลังปฏิสัมพันธ์ด้วย ในทางกลับกัน ผลการวิจัยนี้ก็แสดงให้เห็นว่าคู่สนทนาชาวไทยมิได้มีแต่สนุกเสียจนละเลยงานที่ได้รับมอบหมาย ดังที่บางครั้งอาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า คนไทยเน้นแต่ความสนุกสนาน ผลการวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าคู่สนทนาชาวไทยสามารถบรรลุภารกิจได้โดยมิได้ใช้เวลามากกว่าคู่สนทนาชาติอื่น นอกจากนี้ การปฏิบัติภารกิจในลักษณะที่ผ่อนคลายช่วยให้คู่สนทนาสามารถทำภารกิจที่ต้องใช้ความจริงจังได้อย่างราบรื่นและกลมเกลียวกัน

การอธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีการปฏิสัมพันธ์จากมุมมองภายในวัฒนธรรมไทยนี้ สอดคล้องกับการศึกษาตามแนวทางวัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อย (Emancipatory Pragmatics) (Hanks, Ide, & Katagiri, 2009) การศึกษาตามแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์แนวปลดปล่อยเน้นการนำมุมมองหรือปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ มาเป็นแนวคิดในการอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางภาษาแทนที่จะใช้แนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการตะวันตก ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษา

กลวิธีทางภาษาและปัจจัยสังคมวัฒนธรรมเรื่องนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นวิถีการปฏิสัมพันธ์ลักษณะหนึ่งในสังคมวัฒนธรรมไทยได้ไม่มากก็น้อยซึ่งอาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมและการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง/References

- กรชนก นันทกนก. (2555). *การวิเคราะห์โครงสร้างบทสนทนาระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชนกลุ่มชาติพันธุ์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- ชัชวดี ศรลัมพ์. (2547). *การใช้ภาษาในห้องคุยทางอินเทอร์เน็ต*. บทความวิชาการนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติเรื่องภาษา สังคม และการสื่อสาร: วจนปฏิบัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์สังคม และวาทกรรมศึกษา จัดโดยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, และศิริพร รักดีผาสุข. (2560). การพูดเล่นและการหยอกล้อคู่สนทนา: ลักษณะเด่นของการสนทนาแบบเน้นภารกิจในภาษาไทย. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 34(2), 1-40.
- ทักษิณา วุฒิเจริญ. (2557). *โทรศัพท์แจ้งเหตุฉุกเฉินของกองกำกับการศูนย์รวมข่าวกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ กองบัญชาการตำรวจนครบาล (191): การวิเคราะห์บทสนทนาเชิงสถาบัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เนื่องน้อย บุญเนตร, และสุวรรณา สถาอานันท์ (บรรณาธิการ). (2542). *คำ: ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นริศรา হাসนาม. (2558). *ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังของผู้ร่วมสนทนาที่มีสถานภาพเท่ากันในบทสนทนาภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นวรรรณ พันธุ์เมธา. (2549). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยาภรณ์ ธนสิทธิสุรโชติ. (2545). *กลไกการเปลี่ยนแปลงประเด็นในการสนทนาภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิยะดา รสิกวรณ. (2544). *การครอบครองการสนทนาในสถานการณ์การสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2555). ปฏิจจสมุบาท: ขั้นตอนการรู้แจ้งความจริงของพระพุทธเจ้าและการปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาสังคม. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 37(3), 148-171.
- บุรีรัตน์ รอดทิพย์. (2544). *การเปิดการสนทนาทางโทรศัพท์ในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- ปริญญญา วงศ์ชาติย์. (2555). *การวิเคราะห์โครงสร้างบทสนทนาระหว่างนักจัดรายการวิทยุคลื่น 94.0 EFM* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- พระวิสิขนา วรปัญญา (พงษ์อาดิต). (2559). การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอิทัปปัจจยตาในฐานะที่เป็นกฎของธรรมชาติ. *ธรรมทรรคน์*, 16(3), 191-202.
- รุจิรา สุวรรณน้อย. (2541). *ดัชนีปริจเฉทในบทสนทนาแบบกันเองในภาษาไทยนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โรจน์ศักดิ์ แสงแก้ว. (2557). *การแสดงความสัมพันธ์สนทนาในเพื่อนเพศเดียวกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วัชรพล บุพนิมิตร. (2539). *ดัชนีปริจเฉทในบทสนทนาแบบกันเองของผู้พูดภาษาไทยกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิลเลียม เคลาสเนอร์. (2542). สนุก. ใน สุวรรณ สถาอาพันธ์, และเนื่องน้อย บุญเนตร (บรรณาธิการ), *คำ: ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย*. (หน้า 337-354). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีณา วุฒิจำนงค์. (2558). *การกล่าวซ้ำคู่สนทนาในการสนทนาภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศิริพร ภัคดีมาสุข. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bandhmedha, N. (Ed.). (1998). *Thai views of man as a social being. In Traditional and changing Thai world view*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chang, C. (2015). Self-construal and Facebook activities: Exploring differences in social interaction orientation. *Computers in Human Behavior*, 53, 91-101.
- Cheng, R. W., & Lam, S. (2013). The interaction between social goals and self-construal on achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 38(2), 136-148.
- Fraser, B. (1980). Conversational mitigation. *Journal of Pragmatics*, 4(4), 341-350.
- Fujii, Y. (2012). Differences of situating Self in the place/ba of interaction between the Japanese and American English speakers. *Journal of Pragmatics*, 44(5), 636-662.
- Fujii, Y., & Kim, M. (2007). *What causes differences in the processes of negotiation?: A comparison of story co-construction by Japanese, Korean, and American pairs*. Paper presented at the 10th International Pragmatics Conference, Goteborg, Sweden.
- Goffman, E. (1956). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Edinburgh: University of Edinburgh Social Sciences Research Centre.

- _____. (1967). *Interaction Ritual: Essays on Face-to-face Behavior*. New York: Garden City.
- Gendrin, D. M. (2010). Relational Interdependent Self-Construal, Imagined Interactions, and Conversational Constraints among Vietnamese Americans. *Intercultural Communication Studies*, XIX(1), 10-28.
- Hanks, W. F., Ide, S., & Katagiri, Y. (2009). Towards an emancipator pragmatics. *Journal of Pragmatics*, 41(1), 1-9.
- Hongladarom, K. (2009). Indexicality in Thai and in Tibetan: Implications for a Buddhism grounded approach. *Journal of Pragmatics*, 41(1), 47-59.
- Jin, S. A., & Park, N. (2009). Parasocial Interaction with My Avatar: Effects of Interdependent Self-Construal and the Mediating Role of Self-Presence in an Avatar-Based Console Game, Wii. *Cyber Psychology & Behavior*, 12(6), 723-727.
- Katagiri, Y. (2007). Content-relationship in consensus building dialogues. Toward a parameterization of interaction styles. *Proceedings of the 135th Conference of Linguistic Society of Japan*, 330-335.
- Kim, M. (2013). *Negotiating disagreement in conversation: Interaction between language and culture*. Paper presented at the 2013 Mister O Corpus Workshop, Japan Women's University, Tokyo, Japan.
- _____. (2014). Why self-deprecating? Achieving 'oneness' in conversation. *Journal of Pragmatics*, 69, 82-98.
- Kita, S. (1999). Japanese ideology of conversation and its structural manifestations: A study of aiduchi and head nods. In Verchueren, J. (Ed.). *Selected Papers from the 6th International Pragmatics Conference, Vol 1: Language and Ideology*. International Pragmatics Association.
- Kiuchi, A. (2006). Independent and interdependent self-construals: Ramifications for a multicultural society. *Japanese Psychological Research*, 48(1), 1-16.
- Klausner, W. J. (1987). *Reflections on Thai Culture*. Bangkok: Suksit Siam.
- Kobayashi, K. (2013). *How do listeners participate in conversation?: A study of Backchannels in Japanese and English*. Paper presented at the 2013 Mister. O Corpus Workshop, Japan Women's University, Tokyo, Japan.
- Komin, S. (1991). *Psychology of the Thai People: Values and Behavioral Patterns*. Bangkok: National Institute of Development Administration (NIDA).

- Kudo, K. (2013). *Topic shifts in Japanese and English conversation*. Paper presented at the 2013 Mister O Corpus Workshop, Japan Women's University, Tokyo, Japan.
- Lakoff, G. (1972). Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts. *Papers presented at the 8th Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society (Chicago Linguistic Society 8)*. Chicago, Ill.: Chicago Linguistic Society.
- Lee, D., Kim, H. S., & Kim, J. K. (2012). The role of self-construal in consumers' electronic word of mouth (eWOM) in social networking sites: A social cognitive approach. *Computers in Human Behavior, 28*(3), 1054–1062.
- Machi, S. (2007). "My/your story" vs. "Our story": *Repetition in English and Japanese conversation* (Master's Thesis). Japan Women's University, Japan
- Makus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review, 98*(2), 224-253.
- Mayouf, A. M., & Katagiri, Y. (2009). *Silence is a sign of agreement: A study of consensus Building behaviors in Arabic task-oriented dialogues*. Paper presented at the 11th International Pragmatics Conference, Melbourne, Australia.
- _____. (2011). *Interactional functions of discourse modality In Libyan Arabic: Marking of the social status of the interactants*. Paper presented at the 12th International Pragmatics Conference, Manchester, U.K.
- Moerman, M. (1988). *Talking Culture: Ethnography and Conversation Analysis*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Moscovitch, D. A., Hofmann, S. G., & Litz, B. T. (2005). The impact of self-construals on social anxiety: A gender-specific interaction. *Personality and Individual Differences, 38*(3), 659–672.
- Moses, J. F., Dwyer, P. C., Fuglestad, P., Kim, J., Maki, A., Snyder, M., & Terveen, L. (2018). Encouraging online engagement: The role of interdependent self-construal and social motives in fostering online participation. *Personality and Individual Differences, 133*, 47-55.
- Mulder, N. (1996). *Inside Thai Society: Interpretations of Everyday Life*. Amsterdam: Pepin Press.

- Panyametheekul, S., & Herring, S. C. (2007). Gender and turn allocation in a Thai chat room. In Danet, B., & Herring, S.C. (Eds.). *The Multilingual Internet: Language, Culture, and Communication Online*. New York: Oxford University Press.
- Phillips, H. (1965). *Thai Peasant Personality: The Patterning of Interpersonal Behavior in the Village of Bang Chan*. Berkeley: University of California Press.
- Sacks, H., Schegloff, E. A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematic for the organization of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735.
- Schiffrin, D. (1987). *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tannen, D. (1989). *Talking Voices: Repetition, Dialogue, and Imagery in Conversational Discourse*. New York: Cambridge University Press.
- _____. (1990). *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. London: Virago.
- Ueno, K. (2013). *Social indexicality of question-asking in teacher-student Japanese conversation*. Paper presented at the 2013 Mister O Corpus Workshop, Japan Women's University, Tokyo, Japan.
- Vongvianond, P. (1994). *Linguistic Perspectives of Thai Culture*. Paper Presented at a Workshop of Teachers of Social Science, The University of New Orleans. Retrieved from: <http://thaiarc.tu.ac.th/thai/peansiri.htm#mpr>.
- Wannaruk, A. (1997). *Back-channel behavior in Thai and American casual telephone conversation* (Doctoral Dissertation). University of Illinois at Urbana- Champaign. Illinois.
- Weisz, J. R. (1993). Culture and the development of child psychopathology: Lessons from Thailand. In D. Cicchetti (Ed.), *Rochester Symposium on Developmental Psychopathology* (Vol. 1). pp. 89-117. Cambridge: Cambridge University Press.